

Skärgårdskvinnor i Finland och Sverige

Eva Westberg

Examensarbete

Utbildning till sjukskötare YH

Åbo 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Eva Westberg

Utbildning och ort: Utbildning till sjukskötare YH, Åbo

Handledare: Pia Liljeroth & Eva Juslin

Titel: Skärgårdskvinnor i Finland och Sverige

Datum 2.11.2017

Sidantal 46

Bilagor 4

Abstrakt

Skärgårdens framtid är osäker. Under det senaste decenniet har särskilt den yttre skärgården i Finland avfolkats mycket. Istället flyttar människorna till den inre skärgården. Som en följd av minskad befolkning i skärgården försämras då också förbindelserna, servicen utvecklas inte och skärgårdens attraktivitet minskar.

Examensarbetet är skrivet inom projektet Morgondagens skärgårdskvinnor. Syftet med examensarbetet är att samla information om kvinnors migrationsrörelser samt ta reda på hur det är att intervjua en kvinna. Femton kvinnor har intervjuats för detta projekt och varit i arbetsför ålder, 20-65 år; som är infödda, inflyttade eller återflyttade skärgårdsbor.

Som litteraturgenomgång har använts vetenskapliga artiklar, böcker och nätsidor. Datainsamlingen har gjorts genom kvalitativa personliga intervjuer. Som resultat har bland annat fått att den sociala gemenskapen, en egen skola, effektiv helikopterverksamhet, kvinnans ökade självständighet och skärgårdsmiljön är faktorer som kvinnorna upplever som rikedomar i skärgården. Däremot kunde förbättringar ske gällande trafikförbindelser, tillgänglighet på bostäder och hälsovårdstjänster, arbetsmöjligheter och serviceutbud. De intervjuade kvinnorna hade främst flyttat till skärgården på grund av arbete eller för att mannen var därifrån. Kvinnorna i den finska och svenska skärgården hade liknande syn på många frågor; medan det som skilde dem mest åt var frågorna om miljö, skärgårdskvinnans egenskaper, arbetsmöjligheter och serviceutbud.

Språk: Svenska Nyckelord: skärgård, kvinnor, migration, intervju, skärgårdsbo, genusperspektiv

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Eva Westberg

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Utbildning till sjukskötare YH, Turku

Ohjaajat: Pia Liljeroth & Eva Juslin

Nimike: Saaristolaisnaiset Suomessa ja Ruotsissa

Päivämäärä 2.11.2017

Sivumäärä 46

Liitteet 4

Tiivistelmä

Saariston tulevaisuus on epävarma. Viimeisen kymmenen vuoden aikana erityisesti ulkosaaristosta on muuttanut pois paljon ihmisiä. Sen sijaan ihmiset muuttavat sisäsaaristoon. Saaristossa vähentyneen asukasmäärän seurauksena myös kulkuyhteydet huononevat, palvelut eivät kehity ja saariston houkuttelevuus vähenee.

Tämä opinnäytetyö kuuluu projektiin Morgondagens skärgårdskvinnor. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tietojen kerääminen naisten muuttoliikkeestä sekä selvittää millaista naisen haastattelemisen on. Haastatellut naiset ovat työikäisiä 20-65- vuotiaita syntyperäisiä, saaristoon muuttaneita tai saaristoon paluumuuttaneita saaristolaisia.

Kirjallisuuskatsauksena on käytetty tieteellisiä tutkimuksia, kirjoja ja nettisivuja. Tiedonkeruu on tehty laadullisesti henkilökohtaisesti haastattelemalla. Tuloksena on muun muassa ollut sosiaaliset suhteet, oma koulu, tehokas helikopteritoiminta, naisen lisääntynyt riippumattomuus ja saaristoympäristö; jotka naiset kokevat rikkauksina saaristossa. Parannuksia voitaisiin tehdä koskien liikenneyhteyksiä, asuntojen ja terveystalvelujen saatavuutta, työmahdollisuuksia ja palveluntarjontaa. Haastatellut naiset olivat pääsääntöisesti muuttaneet saaristoon työn tai miehen asumispaikan takia. Naisilla suomalaisessa ja ruotsalaisessa saaristossa oli samankaltainen näkemys monista kysymyksistä; mutta asiat jotka jakoivat heidän mielipiteensä koskivat ympäristöä, saaristolaisnaisen piirteitä, työmahdollisuuksia ja palveluntarjontaa.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: saaristo, naiset, muuttoliike, haastattelu, saaristolainen, sukupuolinäkökulma

BACHELOR'S THESIS

Author: Eva Westberg

Degree Programme: Utbildning till sjukskötare YH, Turku

Supervisors: Pia Liljeroth & Eva Juslin

Title: The Archipelago Women in Finland and Sweden

Date 2.11.2017

Number of pages 46

Appendices 4

Summary

The future of the archipelago is uncertain. During the last decade especially people in the outer archipelago have moved out. Instead people move into the inner archipelago. As the population in the archipelago has decreased also the connections worsen, the service does not develop and the attractiveness of the archipelago diminishes.

This bachelor's thesis is part of the project Morgondagens skärgårdskvinnor. The aim of this bachelor's thesis is to gather information about the migration movements among women and find out how interviewing a woman is. The respondents are 20- 65 years old women in working life who are born, have moved in or moved back to the archipelago.

As review of literature have been used scientific articles, books and webpages. The research is qualitative and done with the help of individual interviews. As results have among other things been the social relationships, an own school, effective helicopter operation, the increased independence of the woman and the environment in the archipelago, which are factors that women value. On the other hand the connections, the availability of accommodation and health service, the job opportunities and the service selection could be improved. The respondents had mostly moved into the archipelago because of work or then their man lived there. The women in the Finnish and Swedish archipelago had similar opinions about many questions; but things that separated their view were the environment, the features of an archipelago woman, the job opportunities and the service selection.

Language: Swedish Key words: archipelago, women, migration, interview, archipelago dweller, gender perspective

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Teoretisk bakgrund	1
2.1	Åldersfaser i kvinnans liv	2
2.2	Genusperspektiv	3
2.2.1	Genusperspektiv i skärgården.....	5
2.3	Kvinnors livsvillkor	9
2.4	Skärgårdsomgivningen	10
2.5	Skärgårdsförbindelser.....	10
2.6	Arbetsutbud.....	12
2.7	Skärgårdstjänster	12
2.8	Fritidsaktiviteter	13
2.9	Kontakten mellan skärgårdsbor.....	13
3	Intervju som metod	13
3.1	Allmänt	13
3.2	Intervjutyper	15
3.3	Att intervjua kvinnor	16
4	Individuella intervjuer	19
4.1	Utformning av informationsbrev	19
4.2	Val av respondenter	20
4.3	Genomförande	20
4.4	Etik och tillförlitlighet.....	21
4.5	Innehållsanalys	23
5	Resultat	24
5.1	Inflyttningsorsaker	25
5.2	Betydelsen av sociala relationer.....	26
5.3	Skärgårdsmiljöns betydelse på inflyttning.....	27
5.4	Skärgårdskvinnans egenskaper.....	28
5.5	Arbetsutbudet i skärgården	29
5.6	Fritidssysselsättning i skärgården.....	30

5.7	Kvinnobrist i skärgården.....	31
5.8	Serviceutbudet i den svenska och finska skärgården	32
5.9	Hur ser framtidens skärgård ut?	34
6	Diskussion	35
	Källförteckning	39

Tabellförteckning

Tabell 1. Styrkor i skärgården

Tabell 2. Svagheter i skärgården

Bilageförteckning

Bilaga 1 Informationsbrev

Bilaga 2 Infokirje

Bilaga 3 Haastattelukysymykset suomeksi

Bilaga 4 Intervjufrågorna på svenska

1 Inledning

I olika forskningar har det framkommit att det idag bor färre kvinnor än män i skärgården. Med tanke på att kunna bevara skärgården livskraftig även i framtiden utförs inom projektet Morgondagens skärgårdskvinnor både kvalitativa och kvantitativa undersökningsmetoder för att få reda på varför vissa kvinnor vill flytta till skärgården och andra flytta därifrån. Detta examensarbete tar fasta på kvalitativa metoder i form av intervjuer för att besvara kvinnounderskottet i skärgården.

Målet med examensarbetet är att göra en pilotundersökning för att kartlägga orsakerna till kvinnornas in- och utflyttning i skärgården. Syftet med examensarbetet är att samla information om kvinnors migrationsrörelser samt ta reda på hur det är att intervjua kvinnor. Materialet som samlades in för examensarbetet användes för en pilotundersökning för en större enkätundersökning hösten 2017, som ska ge verktyg åt lokala beslutsfattare att bättre kunna arbeta med frågor om in- och utflyttning. I utförandet tas upp vilka orsaker, individuella behov och andra faktorer som leder till endera in- eller utflyttning.

Detta examensarbete är en beställning av Nordiska skärgårdssamarbetet tillsammans med partners såsom Migrationsinstitutet, Stockholms läns landsting och Nordregio. Kvinnorna som har intervjuats har varit i arbetsför ålder, 20-65 år; som är födda, inflyttade eller återflyttade skärgårdsbor.

Skärgårdens framtid är osäker. Under det senaste decenniet har särskilt den yttre skärgården i Finland avfolkats mycket. Istället flyttar människorna till den inre skärgården. Som en följd av minskad befolkningsmängd i skärgården försämras då också förbindelserna, servicen utvecklas inte och skärgårdens attraktivitet minskar. (Linkama, 2017, 3-4). Hur upplever då dagens kvinnor att det är att bo i skärgården?

2 Teoretisk bakgrund

Detta kapitel kommer att i korthet gå in på olika åldersfaser i kvinnans liv och då beskriva vad som sker i en kvinnas liv i olika åldrar. Dessutom tas genusperspektivet upp, där kvinnans arbetsfördelning i förhållande till mannen tas upp och hur jämställdheten dem emellan utvecklats från början av 1900-talet fram till 2000-talet.

Här tas även kvinnors livsvillkor, skärgårdsomgivningen, trafikförbindelserna, arbetsutbudet, skärgårdstjänsterna, fritidsaktiviteterna och de sociala kontakterna upp. De ger alla information utgående från litteraturen om hur de påverkar boendemöjligheterna i dagens skärgård. Som litteraturgenomgång har använts examensarbetet ”Morgondagens skärgårdskvinnor” som baserar sig på vetenskapliga artiklar, böcker och nätsidor.

2.1 Åldersfaser i kvinnans liv

Björkström-Jung m.fl. (2017, 9) yttrar att de olika livsskederna i kvinnans liv är bundna till hennes ålder och tidsperioden. Livshändelser som många kvinnor går igenom är till exempel förlossning, att starta ett parförhållande och att avsluta ett parförhållande. Tidpunkten för barnafödelse är kopplad till biologiska orsaker, men det totala antalet barn och kvinnans ålder vid det första och sista barnets födelse påverkas av användningen av preventivmedel och den ekonomiska situationen. En stor orsak till att kvinnorna har likartade liv är att de inom samma kultur har en likadan uppfattning om livet. Under årens lopp har det skett en förändring där kvinnor nu föder färre barn och dessutom oftare går igenom skilsmässa.

I 20-30 års ålder flyttar kvinnan till ett eget hem och påbörjar sitt vuxenliv. De allra flesta kvinnorna i denna ålder har antingen en egen lägenhet eller så bor de i en hyresbostad, men det finns också de som på grund av ekonomi och bostadsbrist måste bo längre hos sina föräldrar. Inträdet i vuxenlivet leder oftast till att den unga flyttar från skärgården in till stadsmiljö för att utbilda sig. Då uppstår en risk för skärgårdens fortlevnad, eftersom den unga blir bekväm med det lätta stadslivet. Dock finns det också de som gärna vill flytta tillbaka till skärgården då de har ett yrke. Ofta får både den finska, åländska och svenska kvinnan även sitt första barn under den här tidsperioden i sitt liv; i genomsnitt vid en ålder av 29 år. (Björkström-Jung m.fl., 2017, 9-10).

Björkström-Jung m.fl. (2017, 10) uppger att personer i den yngre medelåldern, 31-40 år, hyr eller bygger ett hus för att uppnå trygghetskänsla. I denna ålder strävar man också till att behålla sin arbetsplats, yrke och partner. Denna tid är den mest utmanande i kvinnans liv i och med att man måste få både familjelivet och arbetet eller studierna att passa ihop. En kvinna som fått barn ungefär vid genomsnittsåldern upplever i denna ålder att de inte ständigt behöver ta hand om barnen längre, utan vill då istället arbeta eller vara med i annan verksamhet. Andra ännu barnlösa kvinnor kan å sin sida bli mer lockade av att få egna barn ännu i denna ålder.

I den övre medelåldern, 40-65 år; har familjen ett stadigvarande hem, stabil ekonomi och växande barn som så småningom flyttar hemifrån. Kvinnan behöver alltså inte längre ha lika stor kontroll över sina barn som tidigare, eftersom de nu blir mer och mer självständiga individer. Under den här tidsperioden mistar kvinnan både vänner och släktingar genom dödsfall. Samtidigt kan ändå parförhållandet bli djupare, men även skilsmässor kan förekomma. För den finska kvinnan är den första skilsmässan i medeltal vid 40 års ålder, för den åländska kvinnan vid 41 års ålder och för den svenska kvinnan vid 39- 48 års ålder. Som en nackdel i den övre medelåldern finns också risken för att bli arbetslös. Redan några år innan man pensioneras börjar man förbereda sig för pensioneringen, eftersom man behöver ha klart för sig vad man vill göra då pensioneringen sedan står bakom dörren. (Björkström-Jung m.fl., 2017, 10-11).

2.2 Genusperspektiv

Larsson och Jalakas (2014, 14-15) påtalar att jämställdhet inte kan uppnås genast. Genusperspektivet handlar om att tänka på ett annat sätt på sådant som man ofta ser som en självklarhet. Genusperspektivet är både spännande och utmanande, men också svårt eftersom våra egna fördomar och begränsningar mitt i allt blir synliga. Genom genusperspektivet utmanar man inlärd normer, men det är tidskrävande. Olika bestämmelser i sig är inte tillräckliga för att kunna få till stånd förändringar i samhället. De kan i värsta fall också leda till att dagens könsroller förstärks ytterligare i stället för det motsatta. För att få reda på hur ojämställdhet uppkommer måste tillämpningen av samhällsplaneringen granskas ur ett genusperspektiv. Efter det ska man reflektera över hur planeringen kan förändras för att uppfylla jämställdhetsmålet.

Under förra sekelskiftet ansågs kvinnans plats vara i hemmet. För att ännu mer begränsa kvinnans rörelsefrihet togs stöd från religionen och Luther, som sade att kvinnans arbete var i hemmet och mannens i offentligheten. Detta är en delorsak till att det tagit väldigt länge för kvinnan att få arbeta i offentligheten. Sakta men säkert fick kvinnorna ett större rörelseutrymme i offentligheten i och med att stora varuhus uppkom. I varuhusen både konsumerade kvinnorna och hade även tid för sig själva. Med tiden blev kvinnan också den bindande länken mellan hemmet och det offentliga. (Larsson & Jalakas, 2014, 18-19, 22). Ännu idag ses kvinnan dock som en vårdgivare i samhällsplaneringen; fastän både männen och kvinnorna arbetar, tar hand om hemmet och är med i samhällsutvecklingen (Larsson & Jalakas, 2014, 23).

Larsson och Jalakas (2014, 25-26) påpekar att lönediskriminering på 1960-talet var lagligt. I kollektivavtalen hade kvinnorna lägre löner jämfört med männen. En kvinnlig arbetare på industrin fick i medeltal 70% av en mans lön. Detta ändrade dock fram till 1980-talet då löneskillnaderna mellan männen och kvinnorna utjämnades mycket.

Skillnaderna mellan männen och kvinnorna beror inte bara på deras egna val, utan samhällsstrukturer är en orsak till att ojämställdhet skapas och bibehålls (Larsson & Jalakas, 2014, 51). Det faktiska jämställdhetsarbetet utgår från två modeller; den mest använda går ut på att jämställdhetsarbetet ger samma möjligheter för kvinnor som männen redan har. Syftet med den andra modellen är att få till stånd grundläggande förändringar i vårt samhälle, men detta har ännu inte fått något större genombrott. Förändringsarbetet, som pågår, är både kvantitativt och kvalitativt. Det kvantitativa förändringsarbetet går ut på att det ska finnas en jämn könsfördelning bland till exempel tjänstemän. Det kvalitativa förändringsarbetet granskar kritiskt en organisation genom att ta reda på hur stereotypiskt arbetsuppgifterna är fördelade. (Larsson & Jalakas, 2014, 38). Genom att medborgarna är delaktiga i samhällsplaneringen kan genusperspektivet också utvecklas och strukturella förändringar blir möjliga (Larsson & Jalakas, 2014, 78). Kvinnors vardagliga liv har länge strukturerats av politiken, men nu har detta alltmer kommit upp i den samhälleliga debatten. På detta sätt demokratiseras vårt vardagsliv. (Larsson & Jalakas, 2014, 67).

Larsson och Jalakas (2014; 39-40, 42, 45, 47, 52) uppger att kvinnor tidigare har haft större ansvar över hemmet och familjen, medan männen arbetat och varit aktiva inom politiken. Jämställdhetsmålet ska bryta dessa traditioner som idag ännu finns kvar i vårt samhälle. Det nya jämställdhetsmålet om att kvinnor ska ha samma rätt (inte samma möjligheter) som männen visar tydligare än förut att strukturella förändringar är en del av jämställdhetsarbetet. Både kvinnan och mannen ska bära ansvar över familjen och hemmet. Syftet med planering är att samhället i framtiden ska vara mer jämställt än idag. För att man ska uppnå strukturella förändringar behövs både kvantitativa och kvalitativa åtgärder. Genusperspektivet behövs för att åstadkomma kvalitativa förändringar och det är ett hjälpmedel för att reda ut hur ojämställdhet uppkommer. Genom att planera utifrån jämställdhetsmålet finns möjligheter för att jämställdhetsarbete inte längre krävs i vårt framtida samhälle.

Jämställdhetsarbetet handlar för mycket om heterosexuella relationer, i vilka fördelningen över manligt och kvinnligt är stark. Kvinnorna ska ha samma makt som männen att planera sina liv och utveckla samhället. Detta betyder att kvinnor ska ha samma rätt som männen att vara aktiva medborgare och också ha lika villkor gällande utbildning och betalt arbete.

Kvinnor och män ska också bära lika ansvar för hemarbetet och ges möjlighet att ge och få vård på lika villkor. Dessutom ska kvinnor ha samma rätt som männen till kroppslig integritet. Jämställdhet handlar om rättvisa och framförallt demokrati. Det går ut på att bryta de strukturer som definierar kvinnors och mäns liv och kategoriserar dem inom olika möjlighetsramar. Man ska dock inte tro att fler kvinnor klarar av att reda ut problem, eftersom männen också ansvarar för att få förändringar. Både män och kvinnor ska bära ansvar över beslutsfattningen. Målet med jämställdhetsarbetet är att vi ska få leva vårt liv utan att hindras av stereotypa åsikter om vad som är manligt respektive kvinnligt. (Larsson & Jalakas, 2014, 43-44). För att åstadkomma ett mer jämställt framtida samhälle måste förbättringar i sättet att beskriva, analysera och förstå dagens samhälle utgående från genusperspektiv ske (Larsson & Jalakas, 2014, 73).

2.2.1 Genusperspektiv i skärgården

Nerdrum (1998, 180-182) skriver att skärgårdsmiljön ställer vissa krav på befolkningen som bor där, det finns olika yttre faktorer som de får anpassa sig till och leva enligt. I den traditionella skärgården gjordes största delen av både det kvinnliga och manliga arbetet för hand. Människan var delaktig genom hela arbetsprocessen och i början av 1900-talet eftersträvade man inte ändringar i det aktuella systemet. Det var först under andra världskriget som befolkningens arbetsuppgifter förändrades. Då gjorde kvinnorna både sitt eget arbete och dessutom männens, som var ute i kriget. Efter 1950-talet förändrades arbetsuppgifterna ytterligare, delvis som en följd av den teknologiska utvecklingen. Arbetsuppgifter inom jordbruket och fiskerieringen som tidigare endast kunnat utföras för hand sköttes nu av maskiner. Nu blev både kvinnornas och männens arbetsuppgifter mer specialiserade och ingen direkt arbetsfördelning rådde, eftersom arbetets karaktär hade förändrats. Både kvinnorna och männen utförde nu mera lönearbete kombinerat med de traditionella skärgårdsnäringarna. Det sociala umgänget minskade i takt med att varje hushåll så småningom i skärgården skaffade en TV- apparat jämfört med bara några TV- apparater innan modernitetsutvecklingen. Efter att deltidsbosatta och turister mer började vara i skärgården märktes det urbana levnadssättet i form av den snabba informationsgången. Under barndomen utförde både flickor och pojkar liknande arbetsuppgifter; t.ex. bära in ved och ta hand om småsyskon.

Mellan 1900-1950 gjorde skärgårdskvinnorna och stadskvinnorna likartade vardagssysslor såsom matlagning, hemsysslor, barnvård och djurhushållning. En betydande skillnad var att skärgårdskvinnan ytterligare fiskade och under sensommaren och hösten kunde man få in

stora inkomster för det. Kvinnan rodde ut till fiskeplatserna och mannen tog upp fångsten, dessutom deltog kvinnan i tillvaratagningen av fisken och förberedde inför följande fisketur. Det lurade dock även faror ut till havs, som ledde till att många kvinnor blev änka tidigt. (Björkström-Jung m.fl., 2017, 7).

Björkström-Jung m.fl. (2017, 7-8) säger att det på de större skärgårdsöarna var jordbruket och djurhushållningen av stor ekonomisk betydelse för kvinnorna. Då välfärdssamhället började utvecklas på 1950-talet uppstod nya arbetsplatser inom bland annat vård och utbildning för kvinnorna. Då kvinnorna hade möjlighet att föra sina barn till dagvård hade de bättre möjligheter att arbeta. Men samtidigt flyttade många finländare från den finska skärgården till bland annat Sverige och största delen var just kvinnor. En orsak till det var att både jordbruket och fisket minskade mycket och inte längre hämtade in lika mycket pengar som tidigare. Detta i sin tur ledde till att arbetsmöjligheterna minskade. De flesta som flyttade från skärgården var yngre kvinnor med ekonomin som en av de största orsakerna, men även moderniseringen och industrialiseringen i skärgården var bidragande faktorer till utflyttningen.

Utflyttningen från Åland var också kraftig på 1950-talet. Där var det också de yngre som flyttade, men av den orsaken att deras föräldrar inte var villiga att överlåta gårdarna till sina barn och då det inte fanns tillräckligt med bostäder. Även från Åland flyttade en stor del av kvinnorna till Sverige, eftersom de där hade möjlighet att arbeta som hembiträden medan de på Åland skulle ha fått jobb på butik eller post. En annan orsak till att kvinnor från Åland flyttade till Sverige var att de ville utforska även andra delar av världen. (Björkström-Jung m.fl., 2017, 8).

Efter konfirmationen vid 15-års ålder ansågs både flickorna och pojkarna vara redo för vuxenarbete på 1950-talet. Kvinnor som vuxit upp i skärgården hade vissa färdigheter gällande fiske, jordbruk, hav och båtar i och med att de sedan barndomen iakttagit och delvis deltagit i vuxensysslor. Det fanns också yngre skärgårdskvinnor som studerade inom en högre utbildning och inte visade intresse för att bo i skärgården då, men detta kunde dock ändras med tiden. Skärgårdsbor måste kunna klara sig i hård vind, regn och på svaga isar. Lokalkännedomen var en viktig del som de intresserade barnen lärde sig som små, det fanns ingen större skillnad mellan flickor och pojkar. Matlagningen var en av kvinnans största hushållssysslor. Andra uppgifter de hade var bakning, vattenhämtning, vedbärande och städning. Innan 1950-talet fanns det mycket få alternativ till den traditionella kvinnorollen.

Avlönat arbete utanför det egna hemmet var ytterst sällsynt för skärgårdskvinnan under de första årtiondena på 1900-talet. (Nerdrum, 1998, 182-187).

Nerdrum (1998, 189-193) berättar att både kvinnan och mannen valde bostadsort enligt samma kriterier utgående från ort, giftermål, dagvård eller ett visst yrke. Det var inte alltid så att kvinnan följde mannen, utan bland de yngre skärgårdsborna kunde även mannen följa kvinnan. I den inre skärgården hade kvinnorna lättare att ta sig till fastlandet jämfört med dem som bodde i yttre skärgården. Rörligheten i den yttre skärgården ökade inte lika fort som i den inre, där det fanns dagliga färjeförbindelser. Kvinnor skapade därför möjlighet att färdas med båt på samma vis som mannen. Särskilt kvinnor bosatta på en holme i yttre skärgården poängterade betydelsen av egen båt. Alla kvinnor i den yngre generationen har ändå inte som barn lärt sig att färdas med båt, speciellt i lotssamhällena där det uttryckligen var männens uppgift. Kvinnan bär ännu idag huvudansvaret för hushållssysslorna och barnuppföstran. I början av 1900-talet arbetade ofta mannen och kvinnan tillsammans. I den yttre skärgården var bebyggelsen glesare och det fanns inte således så många andra att be om hjälp av, vilket betydde att kvinnorna och männen relativt långt fick klara sig själv i olika situationer. Kvinnans och mannens arbetsuppgifter blev alltmer individualiserade, eftersom mannen tack vare olika maskiner kunde klara av olika delarbeten på egen hand. Kvinnorna däremot började sköta om hushållets bokföring, skattedeklaration och myndighetskontakt självständigt.

Innan 1950-talet gjorde kvinnor olika arbetsuppgifter under olika årstider och de hade nästan ingen ledig tid alls. Under vinterhalvåret fanns inte lika mycket arbete, och den tiden utnyttjade man då istället till social samvaro. En del kvinnor i den äldre generationen poängterade att det krävdes planering för vissa uppgifter på grund av det isolerade läget och dåliga färjeförbindelser. Då kvinnan inte alls hade någon ledig tid fram till 1950-talet hade männen däremot ett arbete som blev färdigt under dagen och sedan fick de vila. Många av kvinnornas uppgifter gjordes nämligen på daglig basis, vissa uppgifter gjordes på morgonen och andra på kvällen vilket ledde till att kvinnorna aldrig hade en hel vilodag. På sommaren höll kvinnan på med jordbruk, fiske och turism som betydde sena arbetskvällar. Arbetet hade förändrats från att ha varit fysiskt till att nu ha blivit mer psykiskt påfrestande. (Nerdrum, 1998, 195-197).

Nerdrum (1998, 201-205) menar att det redan innan 1950-talet fanns några tydliga skillnader i kvinnans och mannens arbetsfördelning. Kvinnorna gjorde innearbeten och skötte om barnfostran medan männen hade hand om utearbeten, tekniskt arbete och träarbete.

Kvinnornas uppgifter var inom den privata sfären och de hade också en minimal geografisk rörlighet. Gränsen mellan manliga och kvinnliga arbeten ändrade endast under extrema förhållanden, t.ex. krigstiden. Under andra världskriget utförde kvinnor i olika åldrar, barnen, ungdomarna och de äldre männen alla hemarbeten. Kvinnorna skötte alltså vid sidan av sina egna arbetsuppgifter även männens andel. Under 1950-talet blev matlagning, diskning, tvättning och städning mycket lättare tack vare kylskåp, frys, dammsugare, elvisp, elspis och eldriven vattenpump. Kvinnorna hade det ändå tungt, eftersom de både hade ett avlönat arbete och hemsysslor att utföra. Inom den efterkommande generationen har en ansvarsfördelning skett mellan män och kvinnor så att båda syns i både den privata och offentliga sfären. Den yngre generationens kvinnor försökte i motsats till de äldre generationerna uppfostra barnen könsneutralt. En annan gränsöverskridning som skett i den yngre generationen var att också kvinnan körde båt. Det finns dock än idag kvar skillnader i arbetsfördelningen mellan män och kvinnor.

Det finns flera olika typer av maritim kvinnokultur. Kännetecknande för dagens maritima kvinnokultur är att den är stabil och medveten om tradition och kulturell förändring och även modernitetens möjligheter. Kvinnorna har som mål att komma med nymodigheter och förändringar, men vill också delvis hålla fast vid traditioner. De vill också bibehålla eller förbättra sina livsvillkor och drömmar eller visioner gällande den maritima kvinnokulturen. Moderniseringen av skärgården har inverkat på kvinnornas livsvillkor och den maritima kvinnokulturen. Arbete och inkomst är väsentliga för att det i skärgården ska kunna bo människor i olika åldrar, så att skärgården ska förbli levande även i framtiden. Enligt kvinnorna behöver det finnas jobb även åt ungdomarna i skärgården, eftersom de annars flyttar dit som det erbjuds arbete. Ännu idag finns det traditionella mångsyssleriet och den årstidsbundna arbetsrytmen bestående av två säsonger kvar. (Nerdrum, 1998, 221-222).

Nerdrum (1998, 222-224) säger att moderna skärgårdskvinnor liksom stadskvinnor poängterar hem och familj samt drömmer om olika bekvämligheter, dagvård och skola. Dagvård och äldreboende finns oftast placerade på större öar, medan det vanligtvis inte finns någon service alls på holmar. Kvinnorna i den inre och yttre skärgården knyter nya vänskapsband enligt samma villkor, eftersom moderniseringen har kommit lika långt på båda platserna. Traditionella kulturdrag på skärgårdsöar är mångsyssleri inom fiske och jordbruk, hemarbete, omtänksamhet över andra och skärgårdsegenskaper såsom mångsidighet, frihet, självständighet, hjälpsamhet och lokalkännedom. Moderniseringen har lett till att också männen gör hushållsarbete idag och således har kvinnan och mannen blivit mer jämställda sinsemellan. Olika kvinnogenerationer i skärgården har stora skillnader

gällande ekonomin och sin sociala situation. Inom samma skärgårdstyp finns skillnader på grund av de ekonomiska förutsättningarna, personresurserna eller utbildningen.

Skärgårdsmiljön och havet har haft stor betydelse både kroppsligt och andligt. Kvinnorna uppskattar skärgårdsnaturen och miljön där. De bosatta lever ett äkta skärgårdsliv under alla årstider och värdesätter sin levnadsmiljö trots olika begränsningar som uppkommer. På olika skärgårdsorter finns omständigheter som inverkar på människans beteende; t.ex. natur, miljö, näringsliv och läge. I den finska skärgården har utvecklingen av näringslivet, trafikförbindelserna och serviceutbudet skett på liknande villkor. (Nerdrum, 1998, 224-225).

2.3 Kvinnors livsvillkor

Skärgården har både styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Till styrkorna i skärgården räknas den unika skärgårdsmiljön, viljan att bo i skärgården hos de infödda, mångsyssleriet, föreningsverksamheten, fritids- och deltidboende och närheten till tjänster i storstäder. Till svagheter i skärgården räknas den rådande utflyttningen, arbetsbristen, bristen på utbildningsalternativ, bristen på hyresbostäder och strukturomvandlingar i tjänsterna. Samtidigt finns det många möjligheter för skärgården; till exempel att locka barnfamiljer till skärgården genom den trygga livsmiljön, att utveckla ekonomin, att öka antalet småföretagare, att öka chanserna att driva ekologiskt jordbruk och turism samt att förbättra möjligheterna till distansarbete och deltidboende. Som största hotet för skärgården upplevs utflyttningen av unga. Andra hot för skärgården är miljöproblem, svårigheter att klara sig på bara jordbruk och fiske och ett minskat stöd från staten och kommunen som leder till en bristande grundservice. Om dessutom arbetsplatsernas antal minskar finns risken att stadigvarande skärgårdsbor i framtiden bara blir deltidboende. (Björkström-Jung m.fl., 2017, 12).

Björkström-Jung m.fl. (2017, 8) berättar också att det på 1970-talet flyttade många personer in till Stockholms skärgård till följd av den ”gröna vågen”. Migrationsrörelsen uppstod tack vare den allt större miljömedvetenheten. En ökning av befolkningen fortsatte på 1980-talet, antagligen till följd av de låga bostadspriserna. Efter 1995 minskade befolkningmängden, men ökade sedan så småningom igen. Det bor få barn, unga och unga vuxna i skärgården, eftersom det finns dåligt med arbetsplatser där. Dessutom tar unga ofta i beaktande avståndet till skolor och förbindelsemöjligheter till fastlandet vid val av bostadsort.

Björkström-Jung m.fl. (2017, 12-13) berättar att en utvecklingsstrategi fram till år 2020 för att hålla den åboländska skärgården livskraftig året runt har gjorts av föreningen I samma båt r.f. - samassa veneessä r.y. utgående från SWOT-analysen. SWOT står för styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Man satsar på fyra temaområden: boende och miljö, arbete, tjänster och social sammanhållning. Som mål för boende och miljö har man att få fram mer hyresbostäder och se till att tillgången till vatten, el, avlopp, internet och förbindelsemöjligheter förbättras. Som mål för arbete har man att skapa nya arbetsplatser inom servicebranschen och att stöda mångsyssleri och säsongarbete. Som mål för tjänster har man att stöda egenföretagare att starta nya företag, att ta i bruk elektroniska tjänster och att kommunen och tredje sektorn samarbetar för att hålla kvar servicen. Som mål för den sociala sammanhållningen har man att lyfta fram kommunalpolitiken och föreningsverksamheten, så att invånarna ska kunna påverka sin egen livsmiljö.

2.4 Skärgårdsomgivningen

Björkström-Jung m.fl. (2017, 13-14) säger att det finns forskning som visar att naturen medför god hälsa. Att bo nära och röra sig i naturen påverkar positivt både på vårt sinne och vår kropp. Människor som inte bor i naturen eller annars rör sig där löper risk för att få depression och fysiskt sämre hälsa. En människa som vuxit upp med naturen i närheten tycker att det känns tryggt och avkopplande att komma tillbaka dit. Då vi sköter om vår natur gynnas också inflyttningen och turismen där. Då människan väljer sin bostadsort lägger hon stor vikt vid trygghetsfaktorn. Skärgården upplevs som en trygg plats att bo på. På mindre orter känner människorna ofta varandra och vågar lämna ytterdörren olåst då de rör sig i närheten. Skärgårdsöar med färjeförbindelse kan undkomma brott i och med att personalen ombord på färjan kan informera skärgårdsborna om de sett något misstänksamt. Trygghetskänslan har jämförts mellan bland annat Åboland och Finland i allmänhet, där det har framkommit att invånarna i Åbolands skärgård är mycket mindre oroad för brott jämfört med invånarna i Finland i allmänhet.

2.5 Skärgårdsförbindelser

Fastbosatta skärgårdsbor är beroende av färjeförbindelse för alla sina resor. En viktig förutsättning för att människor ska kunna bo ute i skärgården är förekomsten av trafikförbindelser. År 2009 fanns det i Finlands skärgård 40 landsvägsfärjor, 21 privata färjor och 20 förbindelsefartyg, varav drygt hälften var i Egentliga Finland. Även privata

näringsidkare kan trafikera mellan skärgårdsöarna och fastlandet och flera skärgårdsbor äger också egen båt. Öar med endast ett fåtal invånare har ingen trafikförbindelse, utan invånarna själva sköter då om transporten. Fastbosatta skärgårdsbor får åka gratis med förbindelsefartygen och från och med 1.9.2009 blev det gratis för alla passagerare i Åbolands skärgård. Fastbosatta personer behöver regelbundet färjeförbindelse för till exempel arbets-, skol-, fritids- och ärenderesor. Deltids- och fritidsboende har ett varierande behov av färjeförbindelse, som ökar betydligt under sommaren. Staten ska eftersträva att de fastbosatta skärgårdsborna får trafikförbindelse utan kostnad eller till ett rimligt pris. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland ansvarar över förbindelsefartygstrafiken. I Stockholms skärgård har fastbosatta invånare årligen möjlighet att köpa ett ö-kort för ca 500 kronor för att kunna röra sig mellan skärgården och fastlandet. Allt sedan år 2011 bär trafiknämnden ansvaret för kollektivtrafiken och har hand om planeringen av trafik tjänsterna samt uppföljningen av verksamheten. (Björkström-Jung m.fl., 2017, 14-15).

Björkström-Jung m.fl. (2017, 15-16) påpekar att skärgårdsborna vid menföre då de inte kommer fram med sina egna båtar är beroende av den offentliga trafiken, till exempel svävare. Kommunerna i Finland måste ordna skolskjuts inom grundskoleutbildningen och då används ofta förbindelsefartygen. Om det finns risk att skolresetiderna blir för långa för skoleleverna kan man istället köpa taxibåtstjänst. Dessa får också användas vid sjukvård och rehabilitering och ersättning för dem fås hos Folkpensionsanstalten. Vid transport av både människor och annan större last krävs större fartygsstorlek, vars underhållning ofta är kostsam. Avstånden och väderförhållandena mellan fastlandet och skärgårdsöarna ställer också stora krav på fartygen. Några utmaningar för skärgårdstrafiken är hur den ska vara kostnadseffektiv och hur fastbosatta personers förbindelsemöjligheter ska säkras. I projektet "Alla generationers ö" i Åbolands skärgård från år 2014 visar resultaten att invånarna i den inre skärgården är nöjdare med trafikförbindelserna jämfört med invånarna i den yttre skärgården. Invånarna i den inre skärgården är mest missnöjda med färjetidtabellerna kvällstid och under veckosluten, eftersom det då nästan är omöjligt att kunna delta i fritidsaktiviteter under den tiden. Invånarna i den yttre skärgården upplever förbindelseresorna som tunga i och med att det tar flera timmar att komma till arbetet eller skolan. Därför är det vanligt att dessa personer, särskilt barnfamiljerna, har en andra bostad endera på fastlandet eller på den ö där barnen går i skola.

2.6 Arbetsutbud

Björkström-Jung m.fl. (2017, 16) berättar att näringslivet i skärgården sakta har blivit svårare i och med att arbetsplatserna flyttats till fastlandet. Sammanslagningar inom hälso- och sjukvården och indragning av banker och butiker har också bidragit till färre arbetsplatser ute i skärgården. Jordbruket, som tidigare gav arbete åt många skärgårdsbor, har idag slagits ihop till större enheter och på det viset försvunnit från skärgården. Fiske är ett annat traditionellt yrke som försvunnit från skärgården. I Sveriges skärgård satsar man stort på lokala råvaror, eftersom det finns stor efterfrågan på dem. Man försöker även locka nya företagare att bo och arbeta i skärgården i hopp om att invånarantalet så småningom ökar igen.

I och med arbetsplatsbristen har intresset för distansarbete ökat. Det finns forskning som har kommit fram med positiva effekter med distansarbete genom den ökade flexibiliteten. Distansarbete påverkar också positivt på miljön, eftersom arbetsresorna är få. För att man ska kunna bo och leva i skärgården har man rätt att ansöka om olika former av understöd, till exempel företagsstödet. Genom företagsstödet främjas ett livskraftigt näringsliv i skärgården. I Sverige finns även investeringsstöd och stöd för att bevara butikerna i glesbygden. (Björkström-Jung m.fl., 2017, 17).

2.7 Skärgårdstjänster

Björkström-Jung m.fl. (2017, 18-19) uppger att det sedan år 2008 genomförts flera kommunsammanslagningar i Finland, vilka har haft som mål att kvarhålla servicen i skärgården och föra tjänsterna närmare invånarna. Detta har dock inte skett. Därför behöver man idag utveckla servicen så att befolkningen i skärgården ska öka och även barnfamiljer flytta in. Enligt lagen om främjande av skärgårdens utveckling (1981/494) 6§ är kommunen och staden skyldiga att ge de fast bosatta invånarna i skärgården ordentlig grundservice och specialservice på rimligt avstånd. På de flesta öarna i Åbolands och Ålands skärgård har befolkningen tillgång till bashälsovård. Social- och hälsovårdsreformen i Finland är inte den bästa för skärgården, eftersom reformen bygger på serviceutbud med konkurrens vilket inte är bra i skärgården där det viktigaste är att det överhuvudtaget finns någon service för invånarna. Servicen i skärgården skulle fungera bättre om det skulle finnas utrymmen med kundbetjäning, utveckling av e- distanstjänster och nya servicebåtar. Idag är det möjligt att uträtta en del ärenden genom e- tjänsten på nätet, vilket underlättar för de bofasta i skärgården. För att e-tjänsten däremot ska fungera måste det finnas ett elnät så att

elektroniken fungerar på de öarna, som är bosatta året runt. Internetuppkopplingen och telefonens hörbarhet kan dock fungera sämre, vilket leder till försämrad service.

2.8 Fritidsaktiviteter

I skärgården är det invånarna själva som får vara med och starta någon fritidsaktivitet och deras frivilliga arbete bestämmer långt vilka fritidsaktiviteter man kan ha på skärgårdsön. Fritidsintressen såsom fiske, jakt, simning, skinning och skidning finns tillgängliga. Skärgårdsborna är intresserade av föreningsverksamhet, till exempel hem- och skolaföreningar och byråd, och detta är ofta en stor fritidsaktivitet i deras liv. (Björkström-Jung m.fl., 2017, 21).

2.9 Kontakten mellan skärgårdsbor

Björkström-Jung m.fl. (2017, 22-23) framför att skärgårdsbor ofta är beroende av hjälp från varandra och alla i skärgården är väldigt hänsynstagande. Bidragande orsaker till skärgårdsbornas goda hälsa är den sociala delaktigheten, samhörighetskänslan och den sociala tilliten. Då uppkommer också en vi- anda. Längre ut i skärgården där avstånden till sakkunnig hjälp är långa är grannarna av ännu större betydelse. Det händer ofta att kvinnan flyttar dit mannen bor efter avklarade studier. Om man som inflyttad får arbete har man större möjlighet att bli delaktig i samhället och på samma gång få ett större socialt nätverk där.

3 Intervju som metod

I detta kapitel går vi närmare in på den kvalitativa undersökningsmetoden intervju, som använts som metod för detta arbete. Först berättas allmänt om intervjun som verktyg, därefter presenteras de använda intervjutyperna för detta examensarbete och slutligen diskuteras om att intervjua kvinnor utgående från litteraturen.

3.1 Allmänt

Forskningsintervjun är inte ämnad för en åskådare och måste därför inte vara lika sammanhängande, förståelig eller fängslande som t.ex. en mediaintervju. Man måste ha klart för sig vad man undersöker och hur man ska utföra det på bästa sätt. Som forskare är det vanligt att man gör flera intervjuer om samma tema för att få ihop ett tillräckligt med info

för att kunna dra slutsatser utgående från det insamlade materialet. Ju större spelrum man ger åt intervjupersonen under själva intervjun, desto större möjlighet finns för att man kan få in nytt och spännande material. Spelrummet ska dock inte bli för stort, eftersom det då uppkommer svårigheter i tolkningen av intervju svaren. (Jacobsen, 1993, 17-18). Dalen (2007, 38-39) menar att forskningsintervjun inte är en dialog mellan två personer, eftersom intervjuaren intresserar sig för respondentens åsikter och erfarenheter. De viktigaste egenskaperna som krävs av intervjuaren är förmåga att lyssna och att visa äkta intresse för respondentens historia. Genom att bekräfta det respondenten säger upplever respondenten att hennes svar intresserar intervjuaren. Bekräftelse visar man genom ögonkontakt, icke-verbalt och verbalt. Att lyssna noggrant på respondenten och ge henne tid att prata är nödvändigt för att intervjun ska kunna användas i forskningssyfte. Respondentens uttalanden utgör grunden för forskarens dataunderlag. Under intervjun är pauser också bra, eftersom respondenten då får mer tid för reflektion kring det berörda ämnet.

Hansagi och Allebeck (1994, 68-70) framför att forskaren innan intervjun börjar ska presentera sig för respondenten och meddela att man har tystnadsplikt. Intervjuaren ska ta reda på att man säkert intervjuar rätt person. Sedan ska man berätta syftet med undersökningen och låta respondenten ställa eventuella frågor. Under själva intervjun är det viktigt att intervjuaren försäkras sig om att hon och respondenten kan tala ostört och utan tidspress med respondenten. Intervjuaren ska förhålla sig neutral till respondentens svar och inte ge rum för sin egen åsikt gällande någon fråga. Intervjuaren ska vara vänlig och intresserad av vad respondenten berättar, men ändå inte vara för nyfiken. Intervjuaren får inte heller komma med egna uppfattningar och värderingar för att inte på något sätt inverka på respondentens svar. Under intervjun ska forskaren tillåta pauser och vänta på respondentens svar istället för att avsluta respondentens mening. I forskningsintervjuer strävar man efter att alla respondenter ställs samma frågor på samma sätt. I kvalitativa intervjuer är det viktigt att även fästa uppmärksamhet på respondentens kroppshållning, gester, ansiktsuttryck, ögonrörelse och tonfall. Om forskaren klarar av att skapa en avkopplad och pålitlig atmosfär finns större möjlighet att respondenten svarar ärligt på de ställda frågorna. Forskarens kön, ålder och sociala bakgrund har i en del gjorda undersökningar haft betydelse gällande hur respondenterna berättar mer känsliga ämnen.

Jacobsen (1993, 12-14) anser att för att resultatet ska bli bra krävs att intervjuaren och respondenten under intervjun håller fast vid sina roller. Det är i första hand intervjuaren som ansvarar för detta. Om detta inte fullföljs tenderar intervjun bli dålig. En bra intervju är trovärdig, sammanhängande och organiserad. Den utvecklas under tiden den görs och man

får mer och mer information om ett särskilt tema. För att intervjun ska kunna bli bra fördjupar sig intervjuaren i intervjuens temaområden genom att läsa sig in på litteratur och forskningar. Konsten att intervjua handlar om att föra ett samtal som andra kan förstå och följa med i, men som endast enstaka personer skulle ha förmåga att själva göra.

Lökken och Söbstad (1995, 107-108) berättar att då man registrerar intervjuinnehåll ska man så fullständigt och objektivt som möjligt få med respondentens syn på saker och ting. Under själva intervjun hinner intervjuaren inte skriva ner fullständiga citat från respondenten och då är det bra att endera använda sig av ljud- eller videoinspelningar. Då blir intervjun bättre, eftersom intervjuaren helt kan koncentrera sig på att ställa bra frågor, lyssna noggrant och dessutom ha ögonkontakt med den intervjuade för att följa med vad som sker icke- verbalt. Respondenten kan ändå känna sig obekvämt med bandspelaren och inte veta hur mycket information de ska ge och då kan det vara bra att tillfälligt avbryta inspelningen. Att skriva ut intervjuerna ord för ord är ett mycket tidskrävande arbete och det är viktigt att utskriften är noggranna och fullständiga. Efter intervjun kan det även vara bra att skriva upp eventuella störande faktorer under intervjun.

3.2 Intervjutyper

Det finns både indirekta och direkta intervjuer. I detta arbete har endast direkta intervjumetoder använts, dessa är personliga intervjuer och telefonintervju. Personliga intervjuer används bland annat i systematiska undersökningar, t.ex. i forskningar. Det finns strukturerade och ostrukturerade intervjuer. (Lökken & Söbstad, 1995, 96). Den ostrukturerade intervjun får sin kvalitativa karaktär genom att den har en större bredd än de andra intervjutyperna (Fontana & Frey, 1994, 365). Lökken och Söbstad (1995, 97-98) uttrycker för sin del att en strukturerad intervju betyder att man gjort frågorna på förhand och ställer dem i en bestämd ordningsföljd. Vissa strukturerade intervjuer innehåller fasta svarsalternativ, medan andra kan bestå av endast öppna svarsalternativ. Alla respondenter ges samma instruktioner innan intervjun för att utgångspunkten ska vara så lika som möjligt för alla deltagare. Genom att följa denna struktur har man senare lättare att jämföra de olika svaren respondenterna givit, klassificera dem och avgöra deras fördelning på olika kategorier. Personliga intervjuer är kvalitativa på så vis att man då får noggranna beskrivningar av de fenomen man är intresserad av som intervjuare. Man får även ny kunskap om förhållanden man inte tidigare tänkt på, men som respondenten har mycket att säga om. För att intervjun ska vara kvalitativ krävs också att respondenten får använda sitt

eget modersmål och forma sina egna åsikter som uppkommer genom att intervjuaren aktivt lyssnar på respondenten.

Jacobsen (2007, 100-101) påpekar att utförande av personliga intervjuer vanligtvis kostar en del, i synnerhet intervjuer gjorda ansikte mot ansikte då forskaren förflyttar sig från en plats till en annan för att utföra intervjuerna. Genom att istället göra intervjun per telefon kan kostnaderna ibland minimeras mycket, eftersom man då inte förflyttar sig fysiskt och sparar också tid på det sättet. Däremot har det visat att personer lättare talar om mer känsliga ämnen ansikte mot ansikte än via telefon. En orsak till detta är att forskaren och respondenten lättare skapar personlig kontakt ansikte mot ansikte. Någon undersökning har till och med visat att respondenten har lättare för att inte berätta sanningen via en telefonintervju. Dessutom verkar det lättare gå att göra en bra och öppen intervju ansikte mot ansikte än via telefon. De som specialiserat sig på telefonintervjuer anser att den inte lönar sig om man i sin forskning använder sig av många öppna frågor. Forskaren går också miste om att observera respondenten under intervjuens gång under en telefonintervju. Då är det svårt för forskaren att få ett fördjupat svar. Ansikte mot ansikte har forskaren möjlighet att se då respondenten inte längre vill diskutera ett tema, medan risken finns vid en telefonintervju att forskaren går för långt med sina frågor att respondenten sluter sig. Positivt med telefonintervjun är dock att den är anonymiserande. Forskaren kan också själv påverka respondentens svar och även respondenten observerar intervjuaren. Respondenten kan till exempel vid en intervju gjord ansikte mot ansikte märka om forskaren inte är nöjd med ett svar eller om hon är uttråkad, medan denna risk vid telefonintervjuer är betydligt mindre. Överlag medför de personliga intervjuerna färre hot mot reliabiliteten jämfört med telefonintervjuer. Därför ska telefonintervjuer användas bara då resurserna är begränsade.

3.3 Att intervju kvinnor

Under 1800- och 1900-talet intervjuades kvinnor väldigt lite, eftersom manliga forskare inte tyckte att det var värt att undersöka kvinnor. Manliga forskaren de Tocqueville reste i USA på 1830-talet och intervjuade då inte en enda kvinna. Den kvinnliga forskaren Martineau hade däremot både män och kvinnor i sina intervjuer, kanske delvis på grund av att hon förstod hur viktiga båda könen liv var. Hennes kontakt med kvinnor fick henne att förutse att kvinnorna slutligen skulle uppnå rösträtt. Ännu en god bit in på 1900-talet var en stor del av större undersökningar baserade på människans upplevelser. T.ex. studier inom medicin och sjukdomar gjordes på män och resultaten generaliserades till kvinnorna. Det var först under 1970-talet som kvinnor började intervjuas genom feminismens uppväxt och feministisk

litteratur utkom, men fram till år 2000 finns det ändå flera onoterade kvinnliga grupper. I många samhällen uppfostrades kvinnan att vara ett vackert objekt, som bara sågs men inte hördes. Kvinnorna var inte alltid så öppna vid intervjun, men under den andra intervjun vågade de vanligtvis anförtro forskaren med mer privata känslor. Den kvinnliga forskaren Rubin intervjuade på 1970-talet både män och kvinnor och betedde sig lika mot båda könen. Hon intervjuade dem enskilt, eftersom kvinnorna tenderade att prata mer öppet om sina känslor gällande sitt liv, sin roll och sitt äktenskap jämfört med om männen var närvarande. Genom ställande av öppna intervjufrågor blir informationsutbytet mera spontant mellan intervjuaren och respondenten. Att tolka en viss kvinnas tystnad eller tal är en komplicerad uppgift; som kräver förståelse för hennes sociala position, samhällsposition, kulturella aspekter och andra omständigheter av intervjuaren. Under intervjuens gång kan den intervjuade utveckla nya tankar och lära sig vem hon är. Å andra sidan måste intervjuaren vara medveten om att kvinnor som aldrig haft möjligheten att uttrycka sig inte vet vad de ska göra då de plötsligt får den möjligheten. Olika intervjuämnen kan vara väldigt traumatiska för både intervjuaren och respondenten, till exempel i en intervju om våldupplevelser måste båda parter vara förberedda på att oro och obehag kan förekomma. Att tolka kvinnans tystnad och tal är en invecklad uppgift, som kräver god förståelse för hennes sociala ställning. (Gubrium & Holstein, 2001, 222-225).

För att undersökningen ska bli bra bör den vara gjord personligen med värme. För att intervjun ska bli framgångsrik ska intervjuaren vara vänlig, men ändå inte för vänlig under intervjun. (Oakley, 33, 1981). Om undersökaren känner respondenten utvecklar de med tiden en ömsesidig relation. Undersökaren bär ansvaret att så tydligt som möjligt uttrycka undersökningens förväntningar och gränser för respondenten. Feministiska forskare försöker bilda relationer med respondenten och på det viset borde ett feministiskt mål vara att utveckla systemliga vänskapsband. (Gubrium & Holstein, 2001, 228-229). Det finns skillnader i om intervjuaren är av manligt eller kvinnligt kön, till exempel berättar respondenten lättare för en kvinnlig intervjuare om en eventuell abort. Kvinnan vill helst inte träffa en manlig intervjuare på hans privata kontor eftersom de är rädda för sin trygghet i sådana situationer. Då män gör intervjuer med kvinnor är det alltså av stor vikt att de tar i beaktande plats. Förståelse och respekt av deltagarnas tolkning om sina liv behöver man ännu jobba med, särskilt om deras tolkning är en annan än vår. (Gubrium & Holstein, 2001, 232-234).

Gubrium och Holstein (2001, 221-222) hävdar att feministvetare menar att alla kvinnor är lika, men erkänner också att det finns enorma skillnader mellan dem. De flesta kvinnorna växer upp med en rädsla över att bli våldtagen och att förtjäna mindre än män med samma

utbildning. Könet formar institutioner, ideologier, växelverkan och identiteter. Kvinnors upplevelser om olika saker är aldrig identiska. Då forskaren intervjuar kvinnor ska hon ta hänsyn till förutom kön även ras och klass. Genom att intervju kvinnor får man veta deras tankar, minnen och idéer med deras egna ord. Det är mycket viktigt, eftersom man i århundraden ignorerat kvinnornas idéer eller så har männen fått tala för kvinnan.

Det är svårare att ställa frågor och få svar än vad man skulle tro, men intervju som undersökningssätt är ett av de vanligaste redskapen vi använder för att försöka förstå våra medmänniskor. Den vanligaste intervjuformen är de individuella intervjuerna, som är utförda personligen. Andra intervjuformer är gruppintervju, e-mail, telefonundersökningar eller självutgivna frågeformulär. Intervjun kan utföras under en enda session eller så kan den vara uppdelad på flera tillfällen. Egenskaper som ställs på intervjuaren är att hon är flexibel, saklig, empatisk, en bra lyssnare och övertygande. Intervjuaren ska inte prata för mycket, men inte heller för litet. Avsikten är att få respondenten att koppla av så att hon kan prata fritt och fullständigt. Det finns en växande motvilja, särskilt hos kvinnliga forskare, att intervju kvinnor som objekt istället för en individ. Könet på intervjuaren och den intervjuade är av betydelse, eftersom den maskulina identiteten skiljer sig från den feminina. (Fontana & Frey, 1994, 361, 365, 369).

Gubrium och Holstein (2001, 230) säger att det i feministiska undersökningar har det framkommit att vita kvinnor från medelklassen är mer intresserade och har större möjlighet att delta i sådana undersökningar jämfört med svarthyade och kvinnor från arbetarklassen. År 1991 intervjuades även lesbiska kvinnor. De kan också vara mer motvilliga till att delta i forskning, eftersom de vill hålla sitt privatliv för sig själva och dessutom är de rädda för att forskare inte respekterar deras identitet och upplevelser. Forskaren Phoenix märkte i flera av sina undersökningar år 1994 att en del vita kvinnodeltagare var överraskade över att Phoenix är svarthyad. Hon föreslår att denna rasskillnad kan ha varit både hämmande och befriande för de intervjuade.

Den kvinnliga forskaren Padfield och den manliga forskaren Procter försökte år 1996 minska på könsskillnaderna genom att maximera deras likheter; båda är medelålders och erfarna fältarbetare. Dessutom uppmuntrade de båda kvinnor att svara öppet på intervjufrågorna. Då de sedan jämförde sina intervjuer med varandra hittade de inga betydande skillnader i längden på intervjuerna eller i kvinnornas attityder, inte ens gällande ämnen såsom feminism och abort. Men kvinnor som hade gjort abort avslöjade det mer troligt för kvinnan än mannen, sex kvinnor hade på eget initiativ informerat Padfield om att de gjort abort men

ingen hade velat säga om det för den manliga forskaren. I uppföljande intervjuer avslöjade två deltagare att de hade gjort abort innan deras första intervjutillfälle, vilket betyder att intervjuarens kön här var av betydelse. Under de därpå följande intervjuerna frågade både Padfield och Procter vilken betydelse forskarens kön hade för den första intervjun. Svaren de fick var att om forskaren kunde lägga åt sidan sin maskulinitet (arrogans, att inte lyssna) så svarade kvinnorna även på den manliga forskarens frågor. (Gubrium & Holstein, 2001, 232). Gubrium och Holstein (2001, 233) påpekar även att då män undersöker kvinnor gäller samma metodik som då kvinnor undersöker kvinnor. Det är viktigt att undersökaren tar i beaktande hur både undersökarens och den intervjuades sociala ställning påverkar forskningsrelationen.

4 Individuella intervjuer

Inom projektet Morgondagens skärgårdskvinnor har undertecknad utfört femton intervjuer, antingen personligen eller via telefon. Intervjuerna har gjorts utgående från på förhand uppgjorda teman som stämmer överens med kapitlet om kvinnors livsvillkor. Respondenterna kontaktades via olika sociala forum; t.ex. facebook, och vår egen uppdragsgivare, som tipsade om kontaktpersoner på olika skärgårdsöar. Vid val av respondenter valdes främst kvinnor bosatta på skärgårdsöar som hade regelbunden färjeförbindelse, eftersom det var önskvärt att utföra intervjuerna personligen. Till några öar åkte intervjuaren ensam och till andra öar två i par, beroende på antalet deltagare och avstånd. Målet var att få deltagare från olika åldersgrupper inom den arbetsföra befolkningen, vilket också lyckades relativt bra. Av mina femton utförda intervjuer var åtta respondenter över 45 år gamla, kvinnor i olika åldrar finns alltså representerade i denna undersökning.

4.1 Utformning av informationsbrev

Innan träff med respondenterna fick de information om intervjun i form av ett elektroniskt informationsbrev, där det framkom projektets syfte och vilka ämnen som skulle diskuteras under intervjun så att respondenterna var lite förberedda på vad undersökningen skulle gå ut på. Vidare nämndes att alla intervjuer skulle bandas in, men att deltagarnas identitet skulle förbli anonym i resultatet. Alla respondenterna som valdes till undersökningen enligt projektbeställarens kriterier var kvinnor som var i arbetsför ålder mellan 20 och 65 år.

Studierande och pensionärer inkluderades alltså inte i studien, utan tanken var att intervjua kvinnor som hade ett yrke och hade valt att bosätta sig i skärgården.

4.2 Val av respondenter

Då man väljer antalet respondenter som ska delta i en intervju är det viktigt att inte ta med alltför många personer, eftersom intervjuerna ofta är långa och väldigt detaljrika. Dessutom blir analysarbetet svårare om deltagarantalet blir för stort. Urvalet av respondenter görs utgående från syftet med undersökningen. Snöbollsmetoden går ut på att hitta respondenter som har god kunskap om ett visst fenomen. Då börjar man med att kontakta en informant som i sin tur kan tipsa om andra som har god kunskap om samma ämne. Metoden kan vara väldigt effektiv men är också krävande. (Jacobsen; 2007, 120, 122, 124).

Flera föreningar på olika skärgårdsöar i Åboland kontaktades i hopp om att få ihop deltagare. Även på Facebook sattes upp en annons på en svensk skärgårdsös hemsida. Andra sätt som användes var tips av andra respondenter och kontaktande av kända personer utgående från tips av vår projektbeställare. Alla som meddelade sitt intresse deltog även i intervjun vid ett tillfälle som passade så många respondenter som möjligt på den bestämda ön. Övriga intervjuades vid annan överenskommen tidpunkt. Respondenter intervjuades på tre skärgårdsöar, två öar i Åbolands skärgård och en ö i Stockholms skärgård. Från Åbolands skärgård deltog tio personer, tre från den ena skärgårdsön och sju från den andra. Från Stockholms skärgård deltog fem personer.

4.3 Genomförande

Intervjuarens beteende är av stor betydelse vid utförande av en personlig intervju. För att intervjutillfället ska vara avslappnat måste ett förtroende kunna skapas mellan intervjuaren och respondenten. Intervjuaren är för det mesta helt okänd för respondenten och genom att hen befinner sig i respondentens liv bara en kort stund kan man lätt uppfattas som påträngande. Därför är det viktigt att innan intervjun kort berätta vem man är, undersökningens syfte, beställaren av undersökningen och hur intervjumaterialet kommer att användas. Intervjuarens viktigaste uppgift är att lyssna, inte att hela tiden ställa nya frågor och därför ska man inte avbryta respondenten mitt i ett tema. Som intervjuare blir man tvungen att höra på sådant som inte direkt är relevant, men detta är nödvändigt för att skapa en god atmosfär och få del av relevant information. Vid genomförande är även viktigt att komma ihåg vilken kroppshållning man har. Man ska undvika att hålla armarna i kors eller

vara framåtlutad, eftersom dessa kan påverka öppenheten under intervjun. Det är också viktigt att visa respondenten att man förstår vad hen menar genom att till exempel nicka eller instämma i någonting hen säger. Genom att man som intervjuare också antecknar under intervjuens gång signalerar man till respondenten att hen säger någonting intressant som kanske får hen att berätta ännu mer om temat. Intervjuaren får avbryta respondenten i två olika situationer av intervjun, om man inte förstår vad hen säger eller om hen pratar väldigt ytligt om något tema. (Jacobsen, 2007, 102-105).

Frågorna ställdes utgående från olika tema, som var på förhand gjorda. Temafrågorna omformulerades och förtydligades för att få ihop så bra frågor som möjligt. För att lättare kunna analysera intervjuerna senare användes under intervjuens gång en diktafon. Åtta respondenter intervjuades hemma, på deras egen arbetsplats eller på ett vandrarhem på deras egen skärgårdsö. Sju respondenter intervjuades via telefon; två på skype med ögonkontakt och resten via vanligt telefonsamtal eller whatsapp. Intervjuerna gjordes i den åboländska skärgården i de flesta fallen i respondentens eget hem, några intervjuer gjordes på respondentens egen arbetsplats medan några gjordes via skype eller telefon. Intervjuerna i Stockholms skärgård ämnade utföras på ett vandrarhem i ett avskilt utrymme dit dock bara en hade möjlighet att komma. Två av respondenterna bodde på en annan ö och hade inte möjlighet att fysiskt komma på plats på grund av väderleksförhållanden eller privata angelägenheter och intervjuerna utfördes därför via telefon. De två övriga respondenterna som nog bodde på samma ö hade inte vid tidpunkten forskaren var där möjlighet att komma till den bestämda träffplatsen på grund av att den ena inte då befann sig på ön och den andra hade privat orsak, därför gjordes intervjuerna med dem endera via skype eller telefon. Intervjuernas längd varierade mellan 30 och 60 minuter, eftersom vissa var mer pratsamma än andra och berättade utförligare gällande vissa tema. Gällande variation i tidslängden mellan personlig intervju och telefonintervju var några av telefonintervjuerna kortare än de personliga intervjuerna, men ändå informativa.

4.4 Etik och tillförlitlighet

Riskerna i forskningsetiken i intervju som undersökningsmetod är mest psykiska och sociala. Intervjufrågorna kan uppfattas som intrång på den personliga integriteten, de kan också frambringa dåliga minnen och respondenterna kan oroa sig för att deras uttalande kommer i fel händer. Till de forskningsetiska reglerna hör att varje forskningsprojekt ska ha en klart definierad vetenskaplig frågeställning och ändamål. Forskningen får inte slutföras om inte resultaten är i proportion med möjliga risker deltagarna kan utsättas för och viktigt är att den

ska utföras av personer som har lämplig kompetens inom det undersökta området. Respondenternas integritet måste säkras genom hela intervjuprocessen. Resultaten av forskningsprojektet måste redovisas korrekt. Före respondenterna deltar i ett forskningsprojekt ska de få veta projektets syfte och metod. Respondenten får inte vara bekant eller ha annan relation med intervjuaren. I den skriftliga information som deltagarna får innan intervjun ska finnas upplysning om att deltagandet är frivilligt och respondenterna kan när som helst avbryta sitt deltagande utan att nämna någon desto större orsak. (Hansagi & Allebeck, 1994, 16, 18-19).

Då man intervjuar i undersökningssyfte gör man ofta intrång i de intervjuades privatliv och risken finns att kränkning av den intervjuade uppstår. I sin undersökning ska man särskilt följa tre etiska krav; nämligen informerat samtycke, skydd av privatlivet och att bli korrekt återgiven. Med informerat samtycke avses att respondenten på frivillig basis ska få delta i undersökningen. Det är viktigt att ingen känner sig pressad att delta i undersökningen bara för att många andra från samma område är väldigt positivt inställda. Om undersökningen kan såra respondenten och andra drar nytta av resultaten ska man noggrant fundera om man överhuvudtaget vill göra undersökningen. Respondenten har rätt till fullständig information om undersökningens syfte, fördelar och hur svaren kommer att användas. Men respondenten kan också anpassa sina svar utgående från den information hen fått om hen vet alltför mycket om syftet. För att undvika detta ska man som intervjuare ge tillräcklig information om undersökningen man genomför i form av undersökningens huvudsyfte och användningen av resultaten. Som intervjuare ska man också försäkra sig om att respondenten säkert förstått vad intervjun handlar om. (Jacobsen, 2007, 21-23).

Det andra etiska kravet gällande skydd av privatlivet handlar om att inte gå in på det mest privata som inte heller ingår i själva undersökningen. Man måste bland annat ta i beaktande att informationen som ska samlas in kan vara känslig för vissa deltagare och då är det särskilt viktigt att skydda deltagarens privatliv. Om frågorna är väldigt privat ingående måste intervjuaren noga skydda respondentens privatliv. Utomstående ska inte kunna känna igen enskilda deltagares utsagor i den gjorda studien. Speciellt om man använt sig av ett litet antal deltagare är det lättare för utomstående att känna igen vem som sagt vad. För att minska denna risk kan man lämna bort information om kön, ålder och bostadsort, fastän de kan vara intressanta vid analysen. Genom att respondenterna ska få förbli anonym i undersökningens resultat är det omöjligt att länka ihop information med enskilda personer. Om anonymiteten inte följs av undersökaren sänks respondentens förtroende för intervjuaren. (Jacobsen, 2007, 24-26).

Det tredje etiska kravet handlar om att respondenten har rätt att bli korrekt återgiven. Resultaten ska återges helt och hållet i sitt eget sammanhang, men är ändå en reduktion av mångfalden. Informationen man samlat in får inte heller förfalskas, har alla respondenter svarat nekande istället för jakande på en fråga ska detta också skrivas ut. För att bäst kunna garantera att fusk inte förekommer är det bra om all insamlad information i undersökningsprocessen finns tillgänglig för alla intervjuare. Öppenhet i forskningen, i form av att man beskriver sina gjorda val under hela forskningsprocessen, är också mycket viktigt för etiken. (Jacobsen, 2007, 26-27). Vid redigering och publicering av en intervju uppkommer ofta etiska problem. Intervjuaren är skyldig att hålla respondenten anonym. (Jacobsen, 1993, 203).

I individuella intervjuer uppkommer olika undersökningseffekter, bland annat intervjuareffekten som går ut på att intervjuarens närvaro leder till ett bestämt resultat och kontexteffekten som går ut på att intervjuplatsen kan leda till ett bestämt resultat (Jacobsen, 2007, 117). Respondenten påverkas under undersökningen av intervjuaren och intervjuaren påverkas av det förhållande som uppkommer under datainsamlingsprocessen. En diskussion formas av båda samtalsparterna. Om en intervjuare under diskussionen är aggressiv eller ointresserad fås helt olika resultat. Varje undersökning ska ha med en diskussion om undersökningseffekten möjligtvis har påverkat resultatet. Om intervjuplatsen är ovan för respondenten kan det leda till att den intervjuades beteende förändras i den för henne obekanta miljön. Därför genomförs många undersökningar hemma hos respondenten eller på respondentens arbetsplats, men även där kan finnas störningsmoment för själva undersökningen såsom övriga familjen, arbetstelefonen eller arbetskamrater. (Jacobsen, 2007, 169-171). Under olika intervjuer ska intervjuaren uppföra sig på samma sätt för att olika respondenter ska få samma stimuli, men detta är i princip omöjligt eftersom man ibland är piggt och ibland trött. Detta problem kan man försöka undvika genom att standardisera intervjuerna. (Jacobsen, 2007, 284-285).

4.5 Innehållsanalys

I en innehållsanalys går man igenom fem bestämda faser. Den första av dessa är kategorisering och går ut på att texten delas upp i olika teman utgående från till exempel en intervju. Därefter fyller man dessa temaområden med innehåll och citat från respondenterna. Sedan räknar man ut hur ofta ett bestämt tema framkommer i intervjuerna. Efter det jämför man intervjuerna med varandra och lägger fokus på likheter och olikheter mellan intervjuerna. Slutligen letar man efter förklaringar till skillnaderna. (Jacobsen, 2007, 139).

Syftet med att kategorisera är att omfattande data då förenklas och olika meningar placeras i kategorier utifrån specifika kriterier. På detta sätt kan man senare i analysen använda sig av några bestämda kategorier istället för hela datamassan. Vid kategorisering använder man sig vanligtvis av huvudkategorier och underkategorier. Då man fyller de olika kategorierna med innehåll är det bra att göra det i tabellform så att temat är i den ena spalten och svaret i den andra. Då väljer man bestämda citat ur intervjun som visar vad respondenten berättar gällande en viss kategori. (Jacobsen, 2007, 140-142). Då man sedan jämför flera intervjuer sinsemellan börjar man för det första med att jämföra kategorierna och undersöker då vilka teman som tas upp av alla, några eller bara en person. För det andra söker man upp olika uppfattningar om de olika teman och studerar då vilka likheter och olikheter det finns mellan de olika intervjuerna. (Jacobsen, 2007, 143-144).

Redigering av en intervju handlar inte bara om att sätta ihop olika delar. För det första behövs ett ordentligt grundmaterial, men för att slutresultatet ska bli bra ska man även ha som mål att utföra intervjuerna som om man inte skulle redigera dem i efterhand. Då man redigerar strukturerar man råmaterialet så att det blir mer sammanhängande och innebörden tydligare. Man väljer ut den slutliga texten och förtydligar den, en stor del av det insamlade materialet raderas. För att bli bra på att redigera krävs att man är beredd att ta bort intressant information, som inte har koppling med själva undersökningen. Om flera personer redigerar samma råmaterial leder det till att slutresultatet högst troligt blir varierande på grund av personliga tolkningar. Då man talar avslutar man nödvändigtvis inte meningen och mycket av budskapet uttrycks genom tonfall och tempo. Pauser som är viktiga i vanligt talspråk finns inte alls i det nedskrivna materialet. Den skrivna intervjun är mer eller mindre en översättning av det som sagts. Vid redigeringen får man ta bort en del saker och ändra på ordningsföljden, men man får absolut inte lägga till nytt material eller göra andra förändringar. (Jacobsen, 1993, 198, 200).

5 Resultat

Innehållsanalysen har gjorts enligt faserna som Jacobsen (2007, 139-144) beskriver. Först delades intervjutexten upp i olika teman, som intervjugruppen inom projektet Morgondagens skärgårdskvinnor hade sammanställt. Dessa teman var inflyttningsorsaker, miljö, egenskaper, sociala relationer, arbete, fritid, serviceutbud, kvinnobrist samt framtidens skärgård enligt skärgårdskvinnorna. De inspelade intervjuerna lyssnades igenom flera gånger för att få med all väsentlig information och numrerades utgående från de olika

skärgårdsområdena. Som följande steg fylldes de olika temaområdena med citat från respondenterna utgående från de inspelade intervjuerna på ett skilt papper. Sedan räknades geografiskt hur många gånger samma svar gavs på en viss fråga, Åbolands och Stockholms skärgård har analyserats skilt. Antalet lika och olika uttalanden inom de olika teman räknades ihop utgående från skärgårdsområdet för att få reda på vad som respondenterna poängterade i sina svar. Gällande serviceutbudet analyserades även två olika skärgårdsområden i Åboland skilt för sig, eftersom en hel del olikheter mellan den inre och yttre skärgården i Åboland också fanns. Därefter togs det fasta på likheter och olikheter mellan intervjuerna för att komma fram till ett resultat.

Totalt har femton intervjuer gjorts med kvinnor i åldern 28-65 år. Fem intervjuer gjordes med personer som bor i Stockholms skärgård och tio med personer som bor i den åboländska skärgården. Elva av respondenterna var inflyttade, en del hade bott till och med 40 år på skärgårdsön, medan någon hade för avsikt att bo bara några år i skärgården. I alla fallen hade dock vistelsen i skärgården förlängts också för dem. Fyra av respondenterna var återflyttade till skärgården. Några hade en tid bott i staden på grund av arbete eller studier och en ville flytta tillbaka till sina rötter.

5.1 Inflyttningsorsaker

Respondenterna i Stockholms skärgård hade flyttat dit på grund av arbete, miljön, hemkänsla eller för att mannen var hemma från skärgården. Respondenterna i Åbolands skärgård hade flyttat dit på grund av arbete eller för att mannen bodde där. Flera av inflyttarna hade även varit på semester på skärgårdsön innan de flyttade dit. En barnfamilj ville flytta till skärgården på grund av skolelevernas mindre antal. En respondent som hade studerat i en stad tyckte att skärgårdsön, som hon var uppvuxen på, kändes mer som hennes hem. En kvinna, som hade skaffat familj på skärgårdsön, flyttade till staden för den tiden då barnen gick i skola, för att sedan själv flytta tillbaka till skärgården. En kvinna med sina barn flyttade till skärgårdsön, eftersom hon för tillfället råkade vara arbetslös och hade äventyrlust samt skolan som lockade. Arbete och mannens hemort är orsaker till inflyttning i skärgården inom båda skärgårdsområdena. För flera av respondenterna i den svenska skärgården spelade miljön också en ganska stor roll, medan det endast varit ett extra plus för de åboländska respondenterna.

5.2 Betydelsen av sociala relationer

De sociala relationerna i skärgården är viktiga för alla som bor där. Respondenterna i Stockholms skärgård svarade alla att den egna familjen på ön är viktig. Den yngre generationen upplevde som positivt att ha föräldrarna nära. Även kompisar nämndes som viktiga relationer, varav många bodde på samma eller en närbelägen ö men några vänner bodde även på fastlandet. En annan viktig faktor som kom fram var att alla bryr sig om varandra i skärgården och är vänliga.

Det är så litet och jag hade behov av att komma till en större skola...När det gäller undervisningen tror jag det var en fördel att vara få, men socialt var det inte så bra. – Kvinna, 28 år, Stockholms skärgård

Bra att man är inte anonym, alla bryr sig om varandra, ligger man i diket så går ingen förbi. – Kvinna, 57 år, Stockholms skärgård

I den åboländska skärgården nämnde också alla respondenter familjen och vännerna som viktiga. En respondent som inte hade hela sin familj på skärgårdsön höll istället kontakt med de övriga via skype. Andra relationer som dök upp var att grannsämjan var mycket god och det var lätt att bli bekant med andra bofasta på ön, eftersom människorna är så öppna.

Naapurit on ihan eriarvoisia kuin tuolla kaupungissa. Kaikki ovat avoimia. – Kvinna, 43 år, Åbolands skärgård

Sociala kontakter knöts också genom gemensamma fritidssysslor. De dagliga sociala kontakterna nämns också som viktiga. Överlag är skärgårdsborna mycket hjälpsamma. Människor i skärgården har också mer umgänge med varandra än stadsbor.

Man blir ett sammansvetsat gäng då man är här året om. – Kvinna, 28 år, Åbolands skärgård

En positiv aspekt som kom upp var att alla i skärgården umgicks med varandra oberoende av ålder, äldre umgås med yngre och tvärtom.

Pieni koulu opettaa aika paljon sitä että täytyy tulla toimeen kaikkien kanssa. – Kvinna, 65 år, Åbolands skärgård

En inflyttare berättar att man lättare får kontakt med andra som också har inflyttat till skärgården. En annan återflyttare berättar att ursprungliga skärgårdsbor mest håller sig tillsammans, medan barnfamiljer är en annan grupp av människor som har mer med varandra

att göra. På mindre skärgårdsöar känns det bra att alla känner varandra och hälsar på varandra fastän man inte skulle vara nära bekant.

Människor hjälpsamma, alla känner alla, man vet om man behöver hjälp så får man det ganska lätt. Alla hälsar på varandra, det är en trygghet. – Kvinna, 50 år, Åbolands skärgård

Täällä on tosi turvallista, kaikki tietävät kaikki, mitään ei tapahdu. Ystävällisyys, kuin iso perhe täällä. – Kvinna, 45 år, Åbolands skärgård

Inom de olika skärgårdsområdena fanns här inte så mycket olikheter, eftersom alla prioriterade den egna familjen och grannrelationerna och deras hjälpsamhet var också någonting som alla uppskattade. Detta var också en av de viktigare frågorna för respondenterna som de gärna diskuterade.

5.3 Skärgårdsmiljöns betydelse på inflyttning

Skärgårdsmiljön har påverkat valet av bostadsort för alla respondenterna i Stockholms skärgård. En nämner bland annat havet som viktigt. En säger även att det är lättare att arbeta i skärgården med tanke på ett litterärt yrke.

Jag trivs jättebra i skärgårdsmiljö med havet framförallt, men också övriga naturen. Att bo nära havet tycker jag är jätteunderbart. – Kvinna, 40 år, Stockholms skärgård

I Åbolands skärgård nämner fem respondenter att naturen påverkat deras val av bostadsort, medan fem andra respondenter säger att naturen påverkat delvis eller att någon annan faktor varit den avgörande för inflyttning i skärgården. De fem som påverkats av naturen vid val av bostadsort säger att skärgårdsnaturen, havet, öppenheten, ljuset, den orörda naturen, stillheten och lugnet är viktigt för dem.

Ihan tosi paljon kyllä (vaikuttaa). Avoimuus ja merenläheisyys, huomasi että voi tosi hyvin kun on luonnon rytmissä enemmän. – Kvinna, 31 år, Åbolands skärgård

De fem som påverkats delvis av skärgårdsnaturen vid val av bostadsort säger att de uppskattar den friska luften, tystheten, den öppna horisonten, flyttfåglar, storm och daglig motion.

Då jag inte var hela tiden där betydde naturen mycket. Havet och öppna horisonten, det var öppet och kalt. Ingen lövskog eller barrskog, det är skärgård. – Kvinna, 53 år, Åbolands skärgård

En av dem berättar även att hon upplever mer stress i städer och mindre buller i skärgården.

Man saknar alltid ut till naturen då man är i stan. – Kvinna, 28 år, Åbolands skärgård

Det som påverkat både de svenska och de finska respondenterna är havet. Respondenterna i Stockholms skärgård berättade inte så ingående om hur miljön påverkat deras val av bostadsort, men att den hade stor betydelse.

5.4 Skärgårdskvinnans egenskaper

Respondenterna i Stockholms skärgård anser att egenskaper som krävs av en skärgårdskvinna är framförallt självständighet, men också flexibilitet och anpassningsbarhet samt att inte vara beroende av social samvaro hela tiden.

Att själv ha koll och göra det som behöver göras. Det blir naturligt att bli självständig då man växer upp här. - Kvinna, 28 år, Stockholms skärgård

Man måste stå ut med sig själv och ha intressen som inte kräver social samvaro, man kan inte spontant ge sig ut på stan och gå på bio. - Kvinna, 53 år, Stockholms skärgård

Respondenterna i Åbolands skärgård säger att egenskaper som krävs av en skärgårdskvinna är framförallt självständighet och en vilja att lära sig nya saker, men också hurtighet, öppenhet, att kunna komma överens med andra, att lita på främlingar, beslutsamhet, att vara stark, initiativtagande, mångkunnighet, envishet, anpassningsbarhet och flexibilitet.

Man ska kunna göra lite allting, också kara- arbete. – Kvinna, 53 år, Åbolands skärgård

Täytyy olla reipas ja avoin ja tulla ihmisten kanssa toimeen. On oppinut tuntemaan itsensä ja sen että oppii pärjäämään. – Kvinna, 43 år, Åbolands skärgård

Två inflyttare i Åbolands skärgård säger att man inte behöver ha några särskilda egenskaper för att kunna bo där, utan det är personligheten som räknas.

Nej, det är som att bo varsomhelst. Personligheten avgör. –Kvinna, 33 år, Åbolands skärgård

Här hade både respondenterna från Åbolands och Stockholms skärgård likadan syn på vilka egenskaper som krävs av en skärgårdskvinna, att självständighet är mycket viktigt med tanke på att det inte bor så många människor i skärgården och man måste vara beredd på att klara

av en hel del själv även som kvinna. Det som skiljde var att alla i Stockholm ansåg att kvinnan behöver ha vissa egenskaper, medan några respondenter i Åbolands skärgård inte tyckte att man behöver ha några andra egenskaper i skärgården än vad man har i städerna. Alla var dock intresserade av att fundera över denna fråga.

5.5 Arbetsutbudet i skärgården

Gällande arbetsutbudet i Stockholms skärgård anser respondenterna att det inte finns så goda arbetsmöjligheter. Däremot är det lättare att få snuttjobb på olika ställen, och särskilt sommartid finns det gott om jobb. Om man inte heller är så krävande så finns det nog jobb, men man måste ta emot det som erbjuds. En respondent säger att alla dock har ett arbete.

Det har alltid dykt upp jobb till dem som har kommit hit så så svårt kan det inte vara om man är öppen för det som ges. –Kvinna, 53 år, Stockholms skärgård

På de mindre öarna med bara ett tiotal invånare i Stockholms skärgård finns nästan inga företagare, men på större öar finns företagare inom till exempel matlagning, vandrarhem, butik, och grillkiosk. På den större ön i Stockholms skärgård är det vanligt att kvinnor skapar egna idéer och visioner.

1990, då var det inte alls lika vanligt, nu är det många driftiga kvinnor på ön. Kvinnorna står för mera nytänk, vad behöver man göra för att bo kvar liksom. – Kvinna, 53 år, Stockholms skärgård

Spontant har jag en känsla att det (företagsamhet) är ganska vanligt och det är en stor del här ute som har egen firma. Det handlar om att skapa egna arbetstillfällen och egna visioner och idéer. Här finns det faktiskt utrymme att komma fram till nya idéer. – Kvinna, 28 år, Stockholms skärgård

I Åbolands skärgård svarar sju av respondenterna att det finns goda eller relativt goda arbetsmöjligheter. Arbete finns till exempel inom restaurang- och hotellbranschen, säsongarbete, skola. Tre av respondenterna i Åbolands skärgård anser att det finns dåliga arbetsmöjligheter i skärgården, men snuttjobb är lättare att få då alla känner alla.

Ett kriterie att ha ett jobb här... De flesta som bor här har praktiska kunskaper för att arbeta här. –Kvinna, 50 år, Åbolands skärgård

Det är inte så lätt att hitta arbete, kvinnor vill också ha en karriär. – Kvinna, 28 år, Åbolands skärgård

En av dessa säger att det på sommaren finns bättre arbetsmöjligheter. Alla respondenterna i Åbolands skärgård anser dock att det finns mer eller mindre företagare; till exempel inom butik, konst, massage, författare, hantverk, vård och bageri. En av de yngre respondenterna ser också utvecklingsmöjligheter i egen företagsamhet.

Att starta eget en möjlighet, ska vara något man gillar göra. Kunna arbeta hemifrån. – Kvinna, 28 år, Åbolands skärgård

En respondent tycker att det kunde finnas mer företagsamhet i anslutning till hotellverksamheten på ön. Två respondenter nämner också distansarbete som en möjlighet som egen företagare.

Här finns skillnader i att arbetsmöjligheterna inte är så goda i den svenska skärgården, medan många i Åbolands skärgård anser att det finns åtminstone ganska bra arbetsmöjligheter. Detta var en fråga som alla ville prata mycket om och fundera över. På de större öarna i båda skärgårdarna finns större möjligheter för att starta eget företag och särskilt i Stockholms skärgård har kvinnorna varit aktiva, vissa har startat eget företag med flera inblandade kvinnor.

5.6 Fritidssysselsättning i skärgården

I Stockholms skärgård har respondenterna fritidssysslor såsom dans, odling, skogspromenader, yoga och meditation. Två respondenter önskar ett gym till ön, en önskar körsång och en skulle vilja ha samlingsplatser för unga. För tonåringar finns inte mycket fritidsaktiviteter på skärgårdsön.

Som tonåring fanns det ingenting liksom, då var jag inte så mycket här, då hade jag andra behov, nu som vuxen saknar jag inte så mycket. – Kvinna, 28år, Stockholms skärgård

I den åboländska skärgården har respondenterna fritidsaktiviteter såsom familjen, promenader, läsning, balett, stickning, trädgårdsarbete, båtutfärder, fiske, jakt, innebandy (på fastlandet) och gympa.

Man gör när man har tid och möjlighet, behöver inte tänka på tidtabeller. – Kvinna, 50 år, Åbolands skärgård

Laget (på fastlandet) får anpassa sig efter färjan (angående träningsstider). - Kvinna, 28 år, Åbolands skärgård

Åtta av tio respondenter tycker att fritidsutbudet som finns är tillräckligt. Två av respondenterna skulle önska mer dans och simningsmöjligheter.

Det gemensamma i båda skärgårdsområdena var att alla hade många fritidsaktiviteter just utomhus. Respondenterna i Stockholms skärgård hade fler fritidsönskemål, medan de flesta i Åbolands skärgård var nöjda med nuläget.

5.7 Kvinnobrist i skärgården

Angående orsaker till att det finns färre kvinnor än män i den svenska skärgården säger tre respondenter att det beror på det sociala behovet.

Männen har lättare att nöja sig med det som finns här, kvinnorna är mer utåtriktade. – Kvinna, 57 år, Stockholms skärgård

Andra orsaker som kommer upp är att det finns dåligt med arbetsmöjligheter för kvinnor och boendemöjligheterna är få.

Kvinnorna i Åbolands skärgård nämner som största orsaker till att det bor färre kvinnor än män i skärgården bland annat kvinnans bekvämlighetskänsla, sociala behov, äventyrlighet och krav på basservice.

Män flyttar inte härifrån, kvinnor vill ha mer sociala kontakter, männen äger sin mark. – Kvinna, 50 år, Åbolands skärgård

Andra orsaker som nämns är att också kvinnan vill ha en karriär, barnen bestämmer långt om det inte finns grundskola på skärgårdsön, att det behövs ett starkt psyke, att männen äger marken och är mer företagsamma än kvinnan.

Lasten takia tarttis kyllä tulla tänne, se on ihmemaa täällä. Kaikki on yksi perhe. – Kvinna, 45 år, Åbolands skärgård

Här var kvinnorna också överens om att den största orsaken till färre kvinnor i skärgården är deras större sociala behov. Skillnader som kom fram var att kvinnans bekvämlighetskänsla och krav på basservice nämndes i den finska skärgården, medan de inte nämndes i den svenska skärgården.

5.8 Serviceutbudet i den svenska och finska skärgården

Service som finns i den svenska skärgården är butik, post, skola och apoteksombud.

Jag tycker det är väldigt viktigt att det här finns kvar, skola och post och affär och kommunikationerna. Man kan alltid drömma om ännu en tur, men nästan måste det vara rimligt också, det kostar ju pengar. - Kvinna, 53 år, Stockholms skärgård

Angående färjetidtabellerna går det nu lätt att röra sig till och från ön på samma dag, tidigare var det bara en dag som detta var möjligt.

Då jag flyttade ut hit, då hade vi förbindelser till fastlandet då man kunde åka fram och tillbaka, hade vi bara onsdagar så det är otroligt mycket bättre förbindelser än det var då. Det har underlättat för oss som bor här. – Kvinna, 53 år, Stockholms skärgård

Läkarbåten kommer en gång i veckan, men hälsocentral saknas helt. Sjukskötare kommer till ön en gång per år, här önskas av flera att hon kunde komma oftare ut till skärgården.

Vintertid måste man kanske åka hemifrån vid halvsvju och så kommer man inte hem förrän samma tid på kvällen. E man då gammal och sjuk, då är det ganska mycket att begära av en. Då tycker jag det vore bra om man kunde få ut en distriktsköterska nån gång ibland i alla fall. – Kvinna, 53 år, Stockholms skärgård

En av respondenterna önskar också en senare färjeförbindelse ut till skärgården på kvällen, så att man någon gång kunde gå på bio i staden.

Buss- och båttidtabeller kunde förbättras. En senare båt ut. – Kvinna, 43 år, Stockholms skärgård

En positiv sak är att helikoptern kommer snabbt ut till skärgården vid sjukdomsfall. Annan service som önskas är ett äldreboende, som samtidigt skulle ge arbetsplatser åt många och den åldrande befolkningen i skärgården skulle få bo i sin egen hemmiljö. Hemvård och läkarvård nämns också som ett utvecklingsalternativ av en respondent. En av respondenterna som bor på en ö med väldigt liten befolkningsmängd har ingen färjeförbindelse alls, utan är helt beroende av egen båt till och från arbetet. Dock finns även på denna ö tidvis en mindre butik och god brandvärn. Även från liknande små öar får i alla fall barnen åka skolskjuts med taxibåt.

Service som finns i den yttre åboländska skärgården är bland annat butik, bibliotek och skola. Inget apoteksskåp finns på ön. Helikopter finns och är en trygghet för dem som bor där.

Ei ole semmoinen olo että olisi ihan turvaton olotila. Kyllä se apu on kuitenkin lähellä. – Kvinna, 43 år, Åbolands skärgård

Negativt är att läkare på fastlandet bara kan uppsökas på fredag, eftersom det är enda dagen då förbindelsebåten kör från och till skärgårdsön. Barnen åker från skolan till hälsovårdaren på fastlandet en gång per år. Som utvecklingsförslag till sjukvården tycker en respondent att tidsbokning till läkare borde förbättras och att distanskontakt med läkare över till exempel skype borde möjliggöras. En respondent anser även att sjukskötare kunde komma ut till ön en gång i månaden och läkaren två gånger per år. Färjeförbindelserna påverkar de fastbosatta människorna mycket, främst i negativ bemärkelse eftersom de gynnar turisterna.

Jos saarella olisi yläaste ja koko perhe voisi asua siellä, ja liikkuminen vähän helpompaa asuisin täällä, kyllä mä tykkään asua täällä ihan hirveesti. – Kvinna, 51 år, Åbolands skärgård

De som bor på ön har inte möjlighet att åka till fastlandet över veckoslutet, eftersom de inte kan komma tillbaka till ön på söndag.

Voisi olla kaksi eri laivaa jos yksi ei pysty ajamaan, pikkurahastakin. – Kvinna, 45 år, Åbolands skärgård

Dessutom önskar en respondent bättre bussförbindelser från fastlandet vidare in till staden på vardagarna, under veckoslutet är bussförbindelsen nog bra. Som serviceutveckling kommer förslag på frisör, två trafikerande färjor och en snabbare färjeförbindelse.

I den inre åboländska skärgården tycker alla tre respondenter att färjetidtabellerna är olämpliga och skulle önska en senare färja ut till skärgården på kvällen samt flera turer överlag fördelat under dygnet.

Servicen går sakta men säkert mot sämre hållet – Kvinna, 28 år, Åbolands skärgård

Här finns dock butik, café, bibliotek och skola. En av respondenterna i denna skärgård jobbar bara fyra dagar per vecka på grund av färjetidtabellerna. Hälsovårdare kommer ut till ön en gång i veckan, men apoteksskåp finns. Posten för större paketförsändelser finns på fastlandet. Bussen går en gång per vecka till och från skärgårdsön. Hälsostation finns på

fastlandet, men första responsen ute i skärgården är väldigt bra och snabb. Butiken kunde vara längre öppen med tanke på personer som pendlar mellan fastlandet och skärgården.

Servicefrågan var också ett ämne som alla var intresserade av att berätta om. Serviceutbudet i de båda skärgårdsområdena var lika gällande butik och skola. På båda skärgårdsområdena önskade man senare färjetidtabeller. I den svenska skärgården kommer sjukvårdspersonal regelbundet ut till skärgården, medan man i den finska skärgården för det mesta måste åka till fastlandet för att få sjukvård. I den inre skärgården i Åboland finns dock första responsen som en stor trygghet vid akuta händelser.

5.9 Hur ser framtidens skärgård ut?

För framtidens skärgård i Stockholm ger två av respondenterna förslag på att det skulle behövas mera bostäder och arbetsplatser. Dessutom skulle det behövas fler företagare och mera periodboende i skärgården. Det kunde också vara bra om kvinnor sinsemellan kunde träffas mer utgående från sina intressen och kanske tillsammans dra igång någon verksamhet. En av respondenterna tycker också att media kunde hjälpa till för att hålla skärgården levande. I Åbolands skärgård önskar de flesta för framtiden att det finns arbete, tillräckliga förbindelser, basservice, bostäder och skola. Förslag på att marknadsföra skolan och hålla kontakt med närbelägna öar nämns också. Det viktigaste som kommer fram är att servicen åtminstone ska bibehållas på den nuvarande nivån.

Mä toivon että täällä olis työpaikkoja ja perheitä ja että koulu pysyis, että olis sen verran asukkaita ja kouluikäisiä lapsia että se vähän niin kuin säilyis. Jos saatais enemmän työpaikkoja, vaikka joku leipomo. – Kvinna, 43 år, Åbolands skärgård

Alla respondenterna var intresserade av att diskutera denna fråga. Det som respondenterna i båda skärgårdsområdena var överens om gällande en levande framtid var bostäder och arbetsplatser. Respondenterna i Stockholms skärgård såg också behovet av fler företagare och att kvinnor tillsammans kunde ordna någon fritidsaktivitet på ön, medan respondenterna i Åbolands skärgård för en levande framtid vill ha tillräckliga färjeförbindelser och att nuvarande servicenivå ska hållas kvar.

För att få en helhetsöversyn över resultatet finns nedan sammanställt två tabeller med styrkor och svagheter i skärgården som de intervjuade kvinnorna i Åbolands och Stockholms skärgård särskilt har poängterat.

Styrkor i skärgården	Självständighet, att inte vara helt beroende av andra
Goda sociala kontakter, hjälpanda	Effektiv helikopterverksamhet vid sjukdom
Skärgårdsmiljön	En egen skola

Tabell 1. Styrkor i skärgården

Svagheter i skärgården	Dåliga hälsovårdstjänster
Sämre arbetsmöjligheter	Färjeförbindelserna kunde förbättras
Svårt att hitta boende	Basservicen försämras hela tiden

Tabell 2. Svagheter i skärgården

6 Diskussion

Det har varit givande att få intervjua kvinnor i undersökningssyfte. I teorin sägs att kvinnor inte alltid är så öppna vid en intervju. I relation till teorin tycker jag att det har varit ganska lätt att intervjua kvinnorna trots ingen tidigare erfarenhet och de flesta har varit riktigt ivriga att berätta sin syn på de olika tema som tagits upp i forskningen. De har själva fått berätta så mycket de velat utan påträngning från mig och ibland har jag ställt en följdfråga för att få ett tydligt svar angående respondenternas åsikt. Ibland efter en stunds tystnad och efter att kvinnan funderat vidare på den tidigare ställda frågan har ny väsentlig information kommit fram. Det är alltså viktigt att inte förhastat gå över från en fråga till en annan direkt då respondenten slutar sin förra mening. Det är dock svårt att tolka en kvinnas tystnad och man kan inte alltid vara säker på om hon ännu skulle vilja berätta någonting, men genom de personligen utförda intervjuerna kunde man lättare se utgående från ansiktsuttryck när kvinnan hade berättat allt hon ville. Via telefonintervjuerna var det däremot svårare och där gick man snabbare vidare från en fråga till en annan efter en kortare stunds tystnad. Alla kvinnor har intervjuats individuellt och de har på det viset vågat berätta även sådana saker de inte skulle berätta för flera närvarande människor. Som intervjuare har man också märkt att respondenten lärt sig mer om sig själv då hon i lugn och ro fått fundera över frågor man inte annars regelbundet tänker på.

Som intervjuare måste man också vara beredd på att kvinnan kanske inte tidigare varit med i en intervju och då de plötsligt ska besvara flera frågor vet de inte vad de ska göra. För att underlätta detta fick respondenterna ännu innan intervjun kontrollera igenom intervjufrågorna så att de visste vad som skulle behandlas. Dessutom var deltagandet helt och hållet frivilligt och alla respondenterna var personligen intresserade av ämnet och ville gärna komma med sina erfarenheter. Intervjuarens vänlighet är en viktig del av en bra studie och alla intervjuer gjordes med värme, ärlighet och ett intresse för det som respondenterna berättade. Undersökaren kände inte heller någon av respondenterna från tidigare så inga personliga åsikter överfördes från intervjuaren till respondenten. Endast en respondent ställde en fråga tillbaka åt intervjuaren och den besvarades ärligt efter att respondenten först besvarat den. Istället för att komma med egna åsikter i andra frågor nickade intervjuaren förståeligt och lyssnade noggrant, respondenten gav uttömmande svar utgående från sina egna upplevelser på skärgårdsön hon bodde på. Respondenterna verkade inte undanhållna från att berätta någonting och frågorna ställdes aldrig heller på ett sätt som skulle varit väldigt ingående på respondentens privatliv. Gällande platsen för intervjun ville de flesta träffas hemma, det var enklast så för både dem och forskaren. Viktigast var att orsaka så litet besvär för deltagarna som möjligt, som intervjuare gick man med på respondenternas önskemål.

Gällande kvinnors upplevelser om olika saker märktes att alla hade sin egen historia och egen bakgrund. I och med att de flesta var inflyttade hade de alla olika perspektiv på saker och ting men de uppskattade också skärgårdslivet. Fastän undertecknad inte fungerat som intervjuare tidigare verkade det inte påverka deltagarna. Det att frågorna var färdigt formulerade från tidigare underlättade mycket och det blev lättare från en intervju till en annan att ställa följdfrågor, som kunde vara av betydelse för undersökningen. Det var också mycket tacksamt att få göra intervjuer, eftersom det är ett effektivt sätt att samla in utförlig data och försäkra sig om att respondenterna faktiskt förstått frågorna rätt. Respondenterna var under hela intervjun avkopplade och besvarade frågorna som ställdes utan att visa något ointresse överhuvudtaget.

I relation till bakgrundsinformation om livsvillkoren i skärgården stämmer det allra mesta överens med hur det är i skärgården idag, intervjuerna är i relation till den insamlade bakgrundsinformation. Gällande skärgårdsomgivningen kom i intervjuerna fram att kvinnorna kände sig väldigt trygga i skärgården, av den orsaken att alla känner varandra och informerar varandra om det är något skumt på gång i närheten. Flera av respondenterna berättade också att de inte låser dörren som de skulle göra i städerna. Gällande tillgång till bashälsovård på öarna i Åboland råkade det inte finnas goda sjukvårdstjänster på de öarna

undertecknad besökte, från den ena ön var de dock relativt lättillgängliga medan man på den andra ön själv blev erbjuden första hjälp kurs med cirka tre års mellanrum.

Resultaten som kom ur denna undersökning följer långt det som också står i litteraturen. Som exempel om miljön nämns att den har en positiv inverkan på vårt mående samt att genom den trygghet man känner i skärgården så lämnar man ofta dörren olåst. Gällande skärgårdsförbindelserna kom det också tydligt fram att bosatta i den inre skärgården önskade fler färjeturer kvällstid samt att alla som bodde i den yttre skärgården hade en andra bostad på fastlandet till följd av sämre förbindelser mellan de orterna. Vi- andan och den sociala delaktigheten var faktorer som också kom väldigt starkt fram på de olika öarna. I litteraturen sägs att intresset för distansarbete ökat, men detta kom dock ganska litet fram i de intervjuer undertecknad gjorde. Det märktes inte heller så bra hur man försöker locka ut nya egenföretagare till de olika öarna, dessutom är boendemöjligheterna svåra vilket ytterligare försvårar för nya företagare att flytta in till skärgården. Precis som litteraturen säger är det relativt långt lokalborna som får starta egna fritidsaktiviteter på ön och uteaktiviteter finns det mycket av i de olika skärgårdsområdena. Vidare sägs att man idag behöver utveckla servicen så att bland annat fler barnfamiljer skulle flytta in till skärgården. Detta har stor betydelse, eftersom alla respondenterna krävde ordentlig grundservice för att stanna kvar i skärgården. För att en levande skärgård alltså ska kvarstå finns inte rum för att ytterligare skära ned på den dagliga basservicen, vilket också kommunen och staden ansvarar för.

Etiken har i examensarbetet beaktats genom att inte ställa respondenten alltför privat ingående frågor som skulle kränka den personliga integriteten. Respondenternas integritet har skyddats genom hela examensarbetsprocessen och ingen information har getts ut åt utomstående, intervjuerna har numrerats och kvinnornas bostadsort har inte vid något skede avslöjats. Respondenterna har innan intervjun fått bekanta sig med ett informationsbrev om undersökningens syfte samt att deltagandet är helt frivilligt och intervjuerna spelas in för att underlätta analysen efteråt. Intervjuaren och respondenten har inte haft någon tidigare kontakt och är således helt okända för varandra. Resultaten för undersökningen har återgetts i sitt eget sammanhang och ingen information har förfalskats.

Tillförlitligheten i examensarbetet har beaktats genom att undersöka om intervjuar- och kontexteffekten har påverkat resultatet. Respondenterna har avslappnat kunnat besvara de ställda frågorna och inte varit besvärade av intervjuarens närvaro. Respondenterna har verkat ärliga i sina uttalanden. För att värna om kontexteffekten har målet varit att göra intervjuerna på en plats som är bekant för respondenterna istället för att be dem komma till intervjuaren

eller en annan plats bestämd av intervjuaren. Atmosfären har varit god och trygg på de genomförda intervjuplatserna. Intervjuerna gjorda via skype eller telefonsamtal har också förlöpt bra, respondenterna har för dem varit på en bekant plats. Det att intervjuaren ej varit fysiskt på samma plats har i vissa fall kanske lett till att respondenten berättat mer ytligt om vissa saker än andra respondenter. De har dock svarat ärligt på frågorna och varit intresserade av den utförda intervjun. Som intervjuare har jag strävat till att vara lika saklig med alla respondenter och jag har ställt samma på förhand gjorda frågor åt alla respondenter. Intervjuarens egna åsikter har inte kommit med i intervjun.

Källförteckning

- Björkström- Jung, D., Kiviniemi, T., Söderbäck, K., Nyman, N., Lindroth, E., Rautio, S., . . . Lindström, M. (2017). *Morgondagens skärgårdskvinnor*. Åbo.
- Dalén, M. (2007). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (1994). Interviewing- The Art of Science. *The Handbook of Qualitative Research*, 361- 374.
- Gubrium, J., & Holstein, J. (2001). Interviewing women. *Handbook of interview research*, 221- 234.
- Hansagi, H., & Allebeck, P. (1994). *Enkät och intervju inom hälso- och sjukvård- Handbok för forskning och utvecklingsarbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsen, D. I. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring- Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Jacobsen, J. K. (1993). *Intervju- Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, A., & Jalakas, A. (2014). *Jämställdhet nästa! Samhällsplanering ur ett genusperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Linkama, E. (den 30 October 2017). *Försök för att utveckla trafiktjänsterna i den maritima skärgården*. Hämtat från Kommunikationsministeriet: http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/45114/Sk%C3%A4rg%C3%A5rdsf%C3%B6rs%C3%B6ket_091116_SANK_Linkama.pdf/0266b7cb-e75c-4195-8991-f21cce909175
- Lökken, G., & Söbstad, F. (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Nerdrum, M. (1998). *Skärgårdskvinnor- tradition, modernitet och diversitet*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- Oakley, A. (1981). Interviewing women: a contradiction in terms. i H. Roberts, *Doing Feminist Research* (ss. 30- 61). London: Routledge and Kegan Paul.

Informationsbrev

Hej!

Du har möjlighet att medverka i en intervju som ingår i ett examensarbete som heter Morgondagens skärgårdskvinnor vid Yrkeshögskolan Novia i Åbo, utbildningen inom social-och hälsovård. Här har du som skärgårdskvinna möjlighet att påverka framtiden och utbudet av tjänster för många kvinnor i skärgården. Din medverkan är naturligtvis frivillig men gör undersökningen trovärdig och kvalitativ.

Detta arbete skall leda till en projektansökan för Central Baltic och är alltså en del av ett större utvecklingsprojekt som berör in-och utflyttning i skärgården, speciellt kvinnor i åldern 20-65 år.

Bakgrundsfrågor till projektet är att allt färre kvinnor bor i skärgården. Varför är det så? Vad får en del av dem att flytta bort och andra att flytta in? Tydliga svar på dessa frågor gör det möjligt för skärgårdssamhällena att exempelvis profilera sin servicestruktur gällande offentliga social- och hälsovårdstjänster samt utveckla samhället. Projektet ”Morgondagens skärgårdskvinnor” söker svar på frågan om kvinnounderskott i Stockholms, Ålands och Åbolands skärgård.

Vår projektgrupp gör personliga intervjuer med kvinnor i olika åldrar och med olika bakgrund och våra intervjuer kommer att bandas för att senare kunna analyseras och renskrivs. Detta är planerat att ske inom mars månad. Frågorna är tematiskt gjorda så att svaren skall kunna kategoriseras vid analysen. Alla intervjuer kommer att behandlas konfidentiellt och personuppgifter kommer inte att framkomma. Som våra handledare vid Yrkeshögskolan Novia fungerar lektor Eva Juslin, tfn 044 762 3370 och överlärare Pia Liljeroth tfn 044 762 3371.

Vi är glada över din medverkan och ser framemot att höra din berättelse.

Med vänliga hälsningar, kontakta gärna vid behov:

Tuula Kiviniemi, Yrkeshögskolan Novia tfn 044-5111060 tuulakiviniemi@edu.novia.fi

Eva Westberg, Yrkeshögskolan Novia, tfn 044 974 1342 eller Eva.Westberg@edu.novia.fi

Petra Mannström, Yrkeshögskolan Novia, tfn 040 842 3866 petramannstrom@edu.novia.fi

Dana Björkström-Jung, Yrkeshögskolan Novia, puh.0505730101/ dana.bjorkstrom-jung@novia.fi

Jonna Moberg, Yrkeshögskolan Novia, puh. 044 276 5161 tai jonna.moberg@edu.novia.fi

Infokirje

Hei!

Sinulla on mahdollisuus olla mukana haastattelussa, joka on osa lopputyötämme sosiaali- ja terveydenhuollossa ammattikorkeakoulu Noviassa Turussa. Lopputyömme nimi on suomennettuna ”Huomisen saaristonaiset”. Tässä sinulla, saaristonaisena, on mahdollisuus vaikuttaa naisten tulevaisuuteen ja palveluiden tarjontaan heille saaristossa. Osallistumisesta on tietenkin vapaaehtoinen, mutta tekee tutkimuksesta uskottavan ja laadullisen.

Tämän työn tarkoituksena on lähettää projektihakemus Central Balticille ja on siis osa isompaa kehittämisprojektia, joka koskee muuttamista saaristoon ja sieltä. Kohderyhmämme ovat 20- 65 vuotiaat naiset.

Taustakysymyksiä projektillämme on että yhä vähemmän naisia asuu saaristossa. Miksi näin on? Mikä saa jotkut muuttamaan pois ja toiset muuttamaan sinne? Selkeät vastaukset näihin kysymyksiin mahdollistaa saaristoyhteisöjen profilointi koskien julkisia sosiaali- ja terveystalvueluita sekä yhteisön kehitys. Projektimme ”Huomisen saaristonaiset” etsii vastauksia naisvajeeseen Tukholman, Ahvenanmaan ja Turunmaan saaristossa.

Projektiryhmämme tekee henkilökohtaisia haastatteluita eri ikäisten naisten kanssa, joilla on myös eri taustat. Haastattelumme nauhoitetaan, jotta voimme myöhemmin analysoida ja puhtaaksi kirjoittaa ne. Haastattelut on tarkoitus tehdä maaliskuussa. Kysymykset ottavat esiin eri aiheita, jotta vastaukset voidaan luokitella analyysissä. Kaikki haastattelut käsitellään luottamuksellisesti eikä henkilötietoja esiinny. Ohjaajinamme ammattikorkeakoulu Noviassa toimivat lehtori Eva Juslin, puh. 044 762 3370 ja yliopettaja Pia Liljeroth, puh.044 762 3371

Olemme iloisia osallistumisestasi ja odotamme mielenkiinnolla tarinaasi!

Ystävällisin terveisin, ottakaa mielellänne yhteyttä tarvittaessa:

Tuula Kiviniemi, Yrkeshögskolan Novia, puh. 044 511 1060 tai tuulakiviniemi@edu.novia.fi

Eva Westberg, Yrkeshögskolan Novia, puh. 044 974 1342 tai Eva.Westberg@edu.novia.fi

Petra Mannström, Yrkeshögskolan Novia, puh. 040 842 3866 tai petramannstrom@edu.novia.fi

Dana Björkström-Jung, Yrkeshögskolan Novia, puh.0505730101/ dana.bjorkstrom-jung@novia.fi

Jonna Moberg, Yrkeshögskolan Novia, puh. 044 276 5161 tai jonna.moberg@edu.novia.fi

Haastattelukysymykset suomeksi:

Nimi

Ikä

Asumispaikka

Siviilisäätö

Kerro missä olet asunut ja mikä on ollut syy muuttosi ulkosaaristoon?

Saaristoympäristö

*Onko luonto vaikuttanut asumispaikan valintaasi?

Sukupuoli ja saaristo

*Millaista on olla nainen saaristossa nykyään? Vaaditaanko tiettyjä piirteitä?

Perhe ja sosiaaliset suhteet

*Mitkä suhteet ovat sinulle tärkeitä? Vaikuttavatko nämä suhteet asumispaikan valintaasi?

Työmarkkina

*Mitä työtä teet saaristossa? Mitä työmahdollisuuksia naisilla on saaristossa? Miten yleistä on että naiset perustavat oman yrityksensä saarella?

Vapaa-aika ja yhdistystoiminta

*Mitä teet vapaa-ajalla? Puuttuuko jotain?

Palvelutarjonta, kulkuyhteydet

*Mitä palveluita käytät? Kaipaako jotain? Miten kulkuyhteydet vaikuttavat työhösi, vapaa-aikaasi? Mitä mieltä olet tarjolla olevista sosiaali-, pelastus- ja terveydenpalveluista? Onko niitä tarpeeksi?

*Miten palveluita voisi kehittää saaristoympäristössä, jotta ne paremmin vastaisivat toiveitasi?

*Onko palveluiden käyttömahdollisuus saanut sinut jäämään vai muuttamaan pois saaristosta?

Saaristoon muutto, saaristosta pois muuttaminen

*Mikä on mielestäsi syy siihen että saaristossa on vähemmän naisia kuin miehiä?

Miltä tulevaisuuden saaristo sinusta näyttää, jossa naiset voivat elää ja asua?

Haluaisitko vielä lisätä jotain?

Intervjufrågorna på svenska:

Namn och kontaktuppgifter:

Ålder:

Bostadsort:

Civilstånd:

Berätta om var du bott under ditt liv och vad som har varit orsaken till att du flyttat?

Skärgårdsmiljön

* Har naturen påverkat ditt val av bostadsort?

Genus och skärgård

* Hur är det att vara kvinna i skärgården idag, berätta. Krävs det speciella egenskaper?

Vilka?

Familj och sociala relationer

* Vilka relationer är/var viktiga för dig? Följdfråga: Påverkar de här relationerna ditt val av boendeort?

Arbetsmarknad

* Vad jobbar du med/ jobbade du med då du bodde i skärgården?

* Vilka möjligheter till jobb finns det för kvinnor i skärgården?

* Hur vanligt är det att kvinnor startar eget företag på ön?

Fritid och föreningsverksamhet

* Vad gör/ gjorde du på din fritid? Följdfråga: Saknas/saknades något?

Serviceutbud, Transport/färdmedel/kommunikationsmedel (bil, båt, färja, buss..)

- * Vilken service använder/använde du dig av?
- * Vilken service saknar/saknade du?
- * Har tillgången till service fått dig att stanna kvar/ har brist på service påverkat att du flyttat från skärgården?
- * Hur kunde servicen utvecklas i skärgårdssamhället du bor i för att bättre motsvara dina önskemål?
- * Hur ser du på de hälso-socialvårdstjänster/räddningstjänster som erbjuds? Är de tillräckliga eller önskar du mera, vad i så fall? Kan du berätta om någon gång då du använt dig av tjänsterna?
- * Du bor på en holme, hur påverkar/påverkade tillgången på färdmedel ditt dagliga liv arbete/studier/fritid?

Inflytt/Utflytt

- * Vad tycker du är orsaken till att det finns färre kvinnor än män i skärgården?
- * Hur ser enligt dig framtidens skärgård ut där kvinnor kan bo och leva?
- * Är det något du ännu vill berätta?
- * Får vi kontakta dig senare om vi kommer på någon viktig tillägsfråga?